

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Pedagogická fakulta
Katedra tělesné výchovy

OLYMPIJSKÉ Hnutí - IDEÁLY A REALITA

OLYMPIC MOVEMENT – IDEALS AND REALITY

Bakalářská práce

Vypracoval: Martin Mužák

Obor: Dějepis – Tělesná výchova a sport se zaměřením na vzdělání

Vedoucí práce: PhDr. PaedDr. Ladislav Kašpar, Ph.D.

Praha 2014

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně a na základě literatury a pramenů uvedených v použitých zdrojích.

V Praze dne

.....

Martin Mužák

Poděkování:

Rád bych touto cestou vyjádřil mé poděkování PhDr. PaedDr. Ladislavu Kašparovi, PhD. za jeho trpělivost, ochotu a cenné rady při vedení mé bakalářské práce.

Abstrakt

Název práce: Olympijské hnutí – ideály a realita

Autor práce: Martin Mužák

Katedra: Katedra tělesné výchovy

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. PaedDr. Ladislav Kašpar, Ph.D., Katedra tělesné výchovy
Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, M. D. Rettigové 4, 116 39 Praha 1

e-mail vedoucího: ladislav.kaspar@pedf.cuni.cz

Abstrakt:

Cílem této bakalářské práce je porovnat prvotní cíle a vlastní realitu novodobého olympijského hnutí. Práce se zaměří na nejvýznamnější případy společensko-politického zneužití olympijské myšlenky. Značná část práce bude věnována úvaze nad politicko-historickým kontextem olympijských her v Berlíně 1936, ale i dalších olympijských her: Mexiko 1968, Mnichov 1972, Montreal 1976, Moskva 1980, Los Angeles 1984. Závěrem práce se zamyslím, jaké sféry života v dnešní době ovlivňuje sport a jakým směrem se ubírají olympijské ideály.

Klíčová slova:

olympijské hnutí, olympijská charta, XI. Olympijské hry Berlín, ideály a cíle olympijských her, společensko-politické zneužití, doping

Abstract

Title: Olympic movement – ideals and reality

Author: Martin Mužák

Department: Department of physical training

Supervisor: PhDr. PaedDr. Ladislav Kašpar, Ph.D., Katedra tělesné výchovy

Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, M. D. Rettigové 4, 116 39 Praha 1

Supervisor's email adress: ladislav.kaspar@pedf.cuni.cz

Abstract:

The aim of this bachelor work is compare first goals and the actual realization nowadays Olympic movement. I want to apply the most important cases of social-political misuse of original Olympic ideas. I'm going to dedicate a main part of my work to political-historical context of Olympic games in Berlin in 1936, but not only to these ones also to Olympic games in Mexico in 1968, in Munich in 1972, in Moscow in 1980, in Los Angeles in 1984 and in Atlanta in 1996. At the end of my work I'm going to have a think about which spheres in our lives sport affects in these days and where the Olympic ideals are going.

Key words:

the Olympic movement, the Olympic Charter, Olympic game in Berlin, ideals and goals, socio-political abuse, doping

Obsah

1	Úvod.....	9
2	Cíle práce a použité metody práce.....	10
	2.1 Cíle práce.....	10
	2.2 Použité metody práce.....	11
3	Cesta k obnovení her.....	12
	3.1 Antické hry.....	12
	3.2 Antické hry a současnost.....	15
	3.2.1 Sláva vítězům a čest poraženým.....	15
	3.2.2 Mimosportovní přesah olympiád.....	16
	3.2.3 Dnešní pohled.....	16
	3.3 Přes středověk až k osvícenství.....	18
4	Vznik novodobého olympijského hnutí.....	20
	4.1 Baron Pierre de Coubertin.....	20
	4.2 Coubertenův projekt obnovy olympijských her.....	21
	4.3 Olympijské hnutí a MOV.....	23
5	Ideály novodobých her.....	25
	5.1 Antická inspirace.....	25
	5.2 Mír, sbližování národů, universalizmus.....	26
	5.3 Kultura a umění.....	27
	5.4 Výchova, amaterismus, sportovní ideály.....	28
6	Od Coubertinových nadějí a ideálů k realitě.....	30
	6.1 Olympismus a rasismus.....	31

6.1.1	Rasismus a Německo.....	32
6.1.2	Mexiko 1968.....	34
6.1.3	Montreal 1976.....	34
6.2	Olympismus a antisemitismus.....	35
6.2.1	XI. Olympiáda v Berlíně – předzvěst rasového násilí ve světě.....	35
6.2.2	Kdo chránil olympijský ideál?.....	36
6.2.3	XX. Olympiáda v Mnichově –násilí v olympijské vesnici.....	38
6.3	Olympismus a fair play.....	40
6.3.1	Olympijské skandály jako příklad nečestného boje.....	41
6.3.2	Doping jako hlavní nositel porušování fair play.....	43
6.3.3	Za porušování fair play nejsou zodpovědní pouze sportovci.....	45
6.3.4	Od amaterismu k profesionalizmu.....	47
6.3.5	Idea chování fair play není mrtvá.....	48
6.4	Idea míru a sbližování národů v rámci olympismu.....	49
6.4.1	Olympijské hry, které nebyly z důvodu války.....	50
6.4.2	Berlín 1936 – ideou olympismu k ideologii války.....	51
6.4.3	Olympismus na pozadí studené války	54
7	Využití tématu ve výuce.....	57
8	Diskuse.....	60
9	Závěry.....	61
10	Použité zdroje.....	63
11	Přílohy.....	65

„Olympismus je životní filozofií, vyváženě spojující tělesnou zdatnost, vůli a ducha v jeden celek. Spojením sportu, kultury a výchovy olympismus usiluje o vytvoření způsobu života, založeného na radosti z vynaloženého úsilí, na výchovné hodnotě dobrého příkladu a na respektování základních etických principů.“

„Smyslem olympismu je zapojit sport do procesu harmonického rozvoje člověka s cílem vytvořit mírovou společnost zachovávající lidskou důstojnost. Za tím účelem vyvíjí olympijské hnutí samo nebo ve spolupráci s dalšími organizacemi a podle svých možností činnost ve prospěch míru“

„Cílem olympijského hnutí je přispívat k budování mírového a lepšího světa výchovou mládeže prostřednictvím sportu prováděným bez jakékoliv diskriminace a v olympijském duchu, to je spojením vzájemného porozumění, ducha přátelství, solidarity a fair-play.“

„Provozování sportu je lidským právem. Každý jednatel musí mít možnost provozovat sport podle svých potřeb.“

(Olympijská charta, 2003)

„Olympijská myšlenka a Coubertinovo dílo jdou vítězně vzdělaným světem jako ušlechtilé hnutí, které nezná žádných rozdílů, národnostních, politických, náboženských, a ani třídních.“

(Jiří Stanislav Guth-Jarkovský, 1938)

„Olympismus není systém, ale duchovní a morální postoj.“

(Pierre de Coubertin, 1935)

1 ÚVOD

Radost z pohybu a soutěživost provází lidstvo už od jeho prvopočátků. Těmto odvěkým lidským touhám daly určitou institucionalizovanou podobu poprvé v antice starověké olympijské hry.

Sport se v průběhu 19. století a o to intenzivněji 20. století postupně stával nedílnou součástí života moderního člověka. Začal být nejen jedním ze způsobů trávení volného času, ale stále častěji i vyjádřením určitého životního postoje, sociálního statusu, rovněž pak i výdělečným byznysem a dokonce i iniciátorem nových vědeckých poznatků. Olympijské hry jsou dnes celosvětovým fenoménem, který zasahuje dokonce i lidi, kteří se běžně o sport prakticky vůbec nezajímají. Nejsou to ale jen sportovní klání, ve skutečnosti se jedná o velice významnou a uznávanou společenskou událost, která jak svým rozsahem, tak i širokým přesahem do kulturně-politické roviny nemá ve světě žádnou srovnatelnou obdobu.

Většina lidí v současnosti vnímá olympijské hry jako samozřejmou součást dnešního života. Ale dnes již z historie víme, že jejich novodobý vývoj nebyl zdaleka jednoduchý a dokonce došlo k mnoha zneužití jejich prvotních ideálů.

V této práci bych proto chtěl přestavit olympijské ideály a poukázat na hlavní příklady jejich porušení v průběhu novodobého olympijského hnutí. Domnívám se, že uvědomění si především širšího rámce těchto porušení – tedy jejich příčin i důsledků a to nejenom na vlastní olympismus, ale i na celospolečenský kontext, ve kterém se olympiády připravují a realizují, je důležitým předpokladem, aby k obdobným událostem nedocházelo i v budoucnu.

2 CÍLE PRÁCE A POUŽITÉ METODY PRÁCE

2.1 CÍLE PRÁCE

Hlavní cíl práce

Primárním cílem této bakalářské práce je představit hlavní myšlenky a ideje novodobého olympijského hnutí. A dále tyto myšlenky kriticky porovnat s realitou samotných olympiád. Práce se zaměří především na příklady, kdy došlo k porušení nebo zneužití olympijských ideálů.

Vedlejší cíle a úkoly práce

- 1.** Představit antické olympijské hry a poukázat na shody a rozdíly s hrami současnými.
- 2.** Přiblížit historii novodobého olympijského hnutí a popsat souvislosti, které stály za obnovou olympijských her.
- 3.** Rozčlenit jednotlivé příklady porušování olympijských ideálů do tematických celků.
- 4.** Zamyslet se nad využitím tématu olympismu ve školní výuce.

2.2 POUŽITÉ METODY PRÁCE

„Pod pojmem vědecká metoda si obvykle představujeme zásady nebo způsoby výzkumu s cílem poznání objektivní skutečnosti, jinými slovy plánovitý postup, směřující k nalezení nových vědeckých poznatků, jejich vztahů a zákonitostí.“¹

Zvolená vědecká metoda musí vycházet z cíle práce. Hlavním cílem této bakalářská práce je zkoumání a zpracování fenoménu olympismu v závislosti na měnících se historicko-spoločenských podmínkách a pochopení posunu ve vnímání ideálů moderního olympismu a vysvětlení jeho měnícího se poselství.

Tato práce tedy zasahuje do široké škály společenských témat, a proto jsem jako metodu volil jednu z těch metod, které jsou využívány v historických vědách, *protože ... „historické metody představují souhrn prostředků a pracovních postupů, směřujících k získání historických poznatků v tom nejširším smyslu.“²*

Ze škály historických metod jsem konkrétně zvolil empirickou metodu analyticko-syntetickou. Analýza znamená rozdělení zkoumané problematiky na dílčí poznatky a hledáním vztahu mezi nimi dojít k poznatkům obecným a zároveň od obecných poznatků celku dojít k dílčímu poznání. Syntéza naopak znamená spojování částí v celek. Analýza je spojena se syntézou a obě metody se doplňují a prolínají. (Hendl 2008).

¹ Havránek, Myška, Paclík, 1967, s. 66

² Havránek, Myška, Paclík, 1967, s. 66

3 CESTA K OBNOVENÍ HER

Představení starověkých her i vývoje sportovní kultury přes středověk až po novověk je zásadní podmínkou pro pochopení vzniku myšlenky, která stála za obnovou olympijských her současných.

3.1 ANTICKÉ HRY

Když se jednou za dva roky upřou zraky lidí z celého světa na slavnostní zahajující ceremoniál dalších olympijských her, nelze se nevšimnout při představování jednotlivých národních výprav jedné specifčnosti. Čestné první místo při nástupu je vždy vyhrazeno reprezentantům řeckého národa. Svět touto úctou odkazuje na vyspělou kulturu starověkého Řecka, které stojí za založením této jedinečné sportovní tradice.

Řecký význam pro počátky civilizace na evropském kontinentě je asi větší než jakéhokoliv jiného národa. Jeho přínos v oblasti umění (divadlo, literatura, sochařství), ale i věd (matematika, fyzika, astronomie, medicína, filosofie) je známý a uznávaný. Také pěstování tělesných cvičení bylo všeobecně rozšířeno a stalo se součástí jejich běžného života starověkých Řeků. Vznikl zde ideál kalokagatgie. Termín vycházející z dvou řeckých slov „kalos“ krásný, „agathos“ dobrý. Ve zkratce se dá definovat - tělesná krása spojena s duševní ušlechtilostí ve vyvážené jednotě. Obecně se dá říci, že v mnoha oblastech Řekové a později též Římané dosáhli takové úrovně, že po zániku antiky potřebovalo lidstvo víc než tisíc let, aby se antické civilizaci vyrovnalo a překonalo ji.

Politická nejednotnost, která panovala na území starověkého Řecka, vedla k tomu, že mezi jednotlivými městskými státy panovala značná konkurence, která často přerostla až ve války. Proto si historie pamatuje, že Řekové byli výborní válečníci. Historie ale naštěstí rovněž ví, že Řekové znali i jiné způsoby měření sil: hry k počtě bohů spojené se soutěžemi. Hry přetrvaly přes úctyhodných tisíc let, ale až po dalších patnácti stech letech vznikl nápad, že by se jedny z nich měly obnovit – olympijské hry.

Tyto hry byly nejstarší a nejvýznamnější ze všech panhelénských her, které Řekové pořádali. Ne však jediné. Mezi další „všeřecké“ hry patřily ještě troje: Isthmijské, Pýthijské a Nemejské. (Šusta, 1940, díl I) Všechny tyto v pravém smyslu slova kultovní hry vznikaly jako průvodní soutěže na oslavu a uctění kultu nejvýznamnějších bohů.

„Podle pověsti založil olympijské hry Héraklés po návratu Argonautů z Kolchidy, aby se na nich scházeli k soutěžím a k upevňování přátelských vztahů.“³ Her se nesměli účastnit ženy ani otroci. Právo účasti připadalo jen svobodným bezúhonným Řekům, kteří prokázali svou zdatnost a složili přísahu, že budou čestně bojovat. První olympiády trvaly pouze 3 dny, později se jejich délka prodloužila na 10 dní.

„Rok 776 př. n. l., který se někdy uvádí jako počátek her v souvislosti s tím, že byl vzat za základ řecké chronologie místo složitého počítání podle archontů, není rokem vzniku her: význam jeho byl v tom, že se v tom roce poprvé začala zapisovat jména vítězů a vést o nich chronologické záznamy. Slavnosti se pořádaly každého čtvrtého roku, v době našeho srpna-září.“⁴ Celospolečenský význam her lze přičíst právě i tomu, že podle nich vznikl ve 4. st. př. n. l. nový řecký kalendář⁵. Za počátek řeckého letopočtu byl pak vzat rok 776 př. n. l. (podle křesťanského kalendáře), tedy první rok prvních her. V době konání antických her vládla nad Řeckem tak zvaná *ekecheiria* – tzv. všeobecný posvátný mír, který panoval mezi řeckými polis v době her. Tuto smlouvu mezi jednotlivými řeckými polis si ale nemůžeme idealizovat, jednalo se čistě o praktickou dohodu, aby závodníci mohli přes nepřátelská území v poklidu dorazit do Olympie a zpět.

Antické zprávy mluví celkem o 293 olympijských hrách. Jestliže první hry jsou doložené trochu sporně, poslední z roku 393 n. l. jsou již doloženy zcela nesporně. Přes 250 jich je bezpečně doloženo i z více pramenů. *“Známe také jména takřka všech olympijských vítězů: první byl Koroibos z Élidy, posledním Varastadés z Armenie.“⁶* Zachovala se i jména tisíců dalších jejich účastníků, mezi nimi i králů a vládců

³ Zamarovský, 1972, s. 138

⁴ Slovník antické kultury, 1974, s. 432

⁵ Tvůrcem byl Tímánios z Tauroménie

⁶ Zamarovský, 1972, s. 140

z různých řeckých států, z nichž například syrakuský Hierón a akragantský Théron zvítězili v dostizích.

Dobu 5. stol. př. n. l., kdy nastal největší rozkvět starověkých olympijských her, můžeme označit za takzvané klasické období jejich vývoje. V této době dosahovali atleti největšího uznání a následné slávy ve své rodné polis. Se vzrůstající prestiží her samozřejmě vzrůstala i sportovní konkurence mezi závodníky. Proto je zajímavé porovnání s dnešní dobou, jak důkladně se favorité jednotlivých disciplín připravovali. Soutěžící se na olympijské hry systematicky připravovali deset měsíců a poslední měsíc před hrami pak strávili přímo v Olympii, kde trénovali pod bedlivým dohledem hellanodiků.⁷

V helénistickém období a následném období římské nadvlády nad Řeckem obliba olympijských her částečně upadala. Po krátkodobém obnovení popularity na přelomu letopočtu zasahovala do jejich vývoje řada negativních faktorů. V roce 267 vpadl do Olympie germánský kmen a celou polis značně poničil. Zároveň se začalo rozmáhat nové náboženství - křesťanství. Tedy náboženství, zaměřující se především na duchovní a posmrtné aspekty života a nikoli na životní projevy, jako měření sil ve sportovních soutěžích. Všechny podobné neduchovní aktivity byly křesťany brány za pohanskou zábavu. „V roce 391 Theodosius I. nařídil uzavřít pohanská kultovní města, a tedy i Olympii. Kdy přesně Diova svatyně v Olympii zavřela své brány definitivně, není stoprocentně jasné. Konec 4. stol. je nicméně koncem starověkých olympijských her. Za posledního olympijského vítěze je považován athénský boxer Zopyros v roce 385.“⁸ Takto neslavně tedy po více než 1200 letech skončili starověké olympijské hry. Na konci 19. stol. se je podařilo obnovit v jejich novodobé, avšak už ve výrazně odlišné podobě.

⁷ rozhodčí, pořadatelé, organizátoři

⁸ Kosík, 2000, s. 18

3.2 ANTICKÉ HRY A SOUČASTNOST

V následujících odstavcích se pokusím porovnat antické olympijské hry s těmi novověkými. A zamyslet se, jaký vliv mají olympijské hry na společnost i mimo sportovní témata.

3.2.1 SLÁVA VÍTĚZŮM A ČEST PORAŽENÝM

Po více než tisíciletí jejich trvání odkazovaly olympijské hry výhradně na vítězství a vítěze. „*Jaký význam dávali Řekové olympijským hrám, je zřejmé už z toho, že titul olympijského vítěze hodnotili jako nejvyšší poctu, které mohl muž dosáhnout. Jeho návrat do rodného města se rovnal podle Cicerona římskému triumfu, slavnostnímu vjezdu vojevůdce po vítězné válce do Říma.*“⁹ Vítěz byl po celý zbytek života středem pozornosti a uctíván většinou občanů jeho rodného města. Vítěz sice dostal jako jedinou oficiální odměnu věnec (již v Olympii) z listů posvátné olivy¹⁰. Ale v drtivém množství případů byl svým městským státem do smrti finančně dostatečně zajištěn. Což mohlo i v ojedinělých případech znamenat, že byl ubytován a stravován z veřejných prostředků. Měl ještě za jeho života právo (nepřiznávané vždy ani panovníkům) na výstavbu sochy v Altidě a zvítězil-li třikrát, mohla mít jeho podobu. Na oslavu vítězů se skládaly oslavné písně-epiníkie. Ale už jen pouhá účast na hrách znamenala pro sportovce společenskou čest.

I dnes se pohybujeme mezi dvěma pohledy na účastníky olympiády. Z jedné strany obdivujeme pouhou účast, rovnost sportovců všech ras, národní hrdost. Z druhé strany ale ve skutečnosti většina z nás stejně vzhlíží jen k vítězům a velkým šampionům. Myslím si, že dnešní vítězové jsou obdobně opěvováni jako jejich starověcí předchůdci a jako oni se stávají někteří z nich skutečnými celebritami.

⁹ Zamarovský, 1972, s. 140

¹⁰ Zasazené údajně Heraklem, někdy chybně označováno jako bobkoví list

3.2.2 MIMOSPORTOVNÍ PŘESAHI OLYMPIÁD

Dnes je málo známo, jak velký měly starověké olympijské hry i kulturní rozměr. Řecký požadavek kolokaghatie totiž vyžadoval, aby se i při soutěžích o tělesnou zdatnost nezapomínalo na výkony ducha a umu. „*V Olmypii předčítal Hérodotos kapitoly ze svých dějin a Empedoklés své básně, Áetión tam vystavoval své obrazy a Oinopidés desky se svými astronomickými výpočty, Gorgiás a Hippiás tam vykládali svou filosofii, Lýsiás přednášel své řeči.*“¹¹ Na hry nepřicházeli jen fanoušci a sportovci, ale scházel se na nich celý helénský svět: básníci, pěvci, aby soutěžili před shromážděným lidem, filosofové a politikové, aby vysvětlovali a hájili své názory, malíři a sochaři, aby dosáhli uznání a našli nové vzory. Na hry přicházely dokonce i oficiální delegace řeckých států, aby navazovaly styky a sjednávaly obchodní smlouvy. Olympijské slavnosti byly tak nejen největší sportovní událostí, ale i největší kulturní a politickou událostí Řecka.

Tato stránka olympijských her nebyla přes počáteční úsilí jejich novodobého zakladatele Pierra de Coubertina bohužel plně obnovena. Nutno si však uvědomit, že starověké hry trvaly přes tisíc let, za kterých také prošly velkým vývojem. Novodobá obnovená tradice zatím trvá asi jen jednu desetinu tohoto časového úseku. I přes dnešní snahu prezentovat jednotlivé státy v olympijských domech se kulturní přesah u novodobých her v posledním půl století téměř vytratil. Což je pro dnešní materialisticky zaměřenou společnost převážně orientovanou na výkon a výsledek, dosti typické. Z mimo sportovního pohledu je v dnešní době olympiáda spíše pro pořadající stát velký byznys a neodolatelná šance propagovat se co možná v nejlepším světle¹².

3.2.3 DNEŠNÍ POHLED

Dnes se k starověkým olympijským hrám často upínáme jako k ideálu fair-play ve sportu, i když si již nedokážeme plně představit, jaké bylo soutěžní prostředí v té době. Přesto si však trůfám tvrdit, že sportovní motivy byly v podstatě stejné jako

¹¹ Zamarovský, 1972, s. 141

¹² např. letní OH 2008 v Pekingu, kdy se Čína prezentovala jako stát dodržující mezinárodní lidská práva

dnes. Sportovci vždy touží primárně po vítězství, úspěchu a slávě. A domnívat se, že individualističtí starověcí Řekové v tom byli jiní, je podle mého názoru dosti naivní. Dokládají nám to navíc například i důkazy o korupci či zmínky o prvotním druhu dopingu.¹³ „*Jak uvádí např. německý historik O. Gruppe, nebylo vše z dnešního pohledu dokonalé, korektní. Vítězství bylo považováno za vrcholný životní úspěch, ten kdo prohrál, byl vysmíván a zatracován a často se neodvážil ani domů.*“¹⁴ A tak slavné sportovní přísloví: není důležité zvítězit, ale zúčastnit se, je spíš idealistický výrok¹⁵, než realita, tehdy i dnes.

Novodobé olympiády navázaly na ty starověké v mnoha aspektech. Stále se uctívají vítězové, nevídané sportovní výkony, gesta fair-play či nezdolná reprezentace své vlasti.

A zároveň olympijské hry zůstávají také velké politikum. A ve značné míře odrážejí společenskou atmosféru doby, mezinárodní vztahy a politickou situaci ve světě jako celku. Dá se říci, že místo toho, aby olympijské hry sloužily jako vzor chování pro jednotlivce i celé národy, staly se hry ve 20. století spíše obrazem aktuální mocenské situace a politické atmosféry.

¹³ Staří Řekové užívali při bojích halucinogenní houby či ženšenový kořen.

¹⁴ Dovalil a kol., 2004, s. 32

¹⁵ Poprvé ho použil anglikánský arcibiskup ve svém kázání při zahájení her IV. olympiády v Londýně roku 1908.

3.3 PŘES STŘEDOVĚK AŽ K OSVÍCENSTVÍ

Život lidí ve středověku byl spjat převážně s náboženstvím a antický kult fyzické krásy byl brzy zapomenut. Církev totiž považovala péči o tělo za hříšnou. Zároveň po pádu Západořímské říše byl evropský geopolitický vývoj národů dosti chaotický. Obyčejní prostí lidé tak především hledali ochranu a základní obživu. A sport tak, jak se vnímal v pozdní antice, prakticky vymizel. Až později se stávají jistou organizovanou formou soutěží rytířské turnaje, které ale stále zároveň sloužily jako forma přípravy na opravdové boje.

S nástupem renesance ve 14. století se italští humanisté znovu vracejí k antickým vzorům i v této oblasti. Pro zde nacházíme první publikace, v nichž jsou sepsána pravidla tehdejších sportů. „*Výchovný význam olympijských her vyzdvihl v 17. století ve své Všenápravě¹⁶ i Jan Ámos Komenský, o sto let později Jean Jacques Rousseau a němečtí filantropisté¹⁷.“¹⁸*

Nový kulturní směr osvícenství, který se plně projevil začátkem 18. stol, se odvracel silně od nábožensky určovaného baroka a více se zaměřoval na racionalitu, lidskou rovnost a svobodu. Toto nové společenské hnutí ruku v ruce s archeologickými objevy ve starověké Olympii vytvořilo ideální podmínky pro vznik myšlenky o obnovení starověkých her. Ještě než uzrál čas, aby mohl Pierre de Coubertin vytvořit své životní dílo a dát světu novodobé olympijské hry, byla učiněna řada starších pokusů o obnovení tohoto antického svátku. Avšak renesance olympijských myšlenek neměla ve společnosti pouze kladný ohlas. Ve své první fázi se dostávala často do kontroverzního postavení proti vznikajícím tělovýchovným systémům (švédskému, německému, francouzskému, ale i našemu sokolskému). Pro tato hnutí byl sport v tomto olympijském pojetí příliš jednostranným projevem, směřujícím k přílišné specializaci. Rovněž se jim nelíbila myšlenka přílišné soutěživosti.

¹⁶ Latinský rukopis z poloviny 17. století – nabádá k všeobecnému smíření

¹⁷ Překlad z latiny do češtiny – „lidumilové“, zakládali tzv. filantropína, kde cvičili žáky částečně z vlastních prostředků, aby naopak ti z chudých poměrů mohli být finančně podporováni.

¹⁸ Dovalil a kol., 2004, s. 62

Zemí, která stojí za vznikem novodobého sportu, je bezesporu Anglie. To především díky tomu, že se zde pěstoval tzv. gentlemanský sport, který se stal předobrazem pozdějšího sportu amatérského. Zároveň byla ve zdejších školách velice rozšířena výuka starořečtiny a tak není divu, že to byla Anglie, kde došlo k prvním pokusům o jakousi renesanci myšlenek starověkých olympijských her. „Roku 1604 uspořádal kapitán Robert Dover s podporou krále Jakuba I. na svém sídle v Cotswoldu „Anglické olympijské hry“. Konaly se každoročně za letního slunovratu. Celonárodního charakteru nikdy nenabýly a ani program se antickým hrám moc nepodobal.“¹⁹ Tím však anglické pokusy o vzkříšení starověkých olympijských her neskončily. Regionální olympijské hry byly pořádány v anglickém Shropshiru a v roce 1866 proběhly v Londýně Britské olympijské hry. A v roce 1880 se dokonce navrhovalo pořádání mezinárodních olympijských her ve spolupráci s Řeckem.

Pokusy o obnovení olympijských her se objevily i v jiných zemích: Francii, Německu, Švédsku, ale dokonce i v kanadském Montrealu.

A samozřejmě se myšlenka na obnovení her objevila také i v „rodném“ Řecku. Po počátečních neshodách bylo rozhodnuto, že se zachová původní čtyřletý cyklus a místo konání případně samotné Olympii. To se ale později ukázalo, že nebude možné, neboť Olympie byla pod nánosem bahna, a tak se místo konání her přesunulo do Athén. Hrám už však zůstal název olympijské. Roku 1859 tak před zraky 20 000 diváků závodilo na 300 sportovců v atletických disciplínách. Se střídavým úspěchem se uskutečnily ještě třikrát v letech 1870, 1875 a 1887. Avšak všechny tyto národnostní pokusy o obnovení her skončily neúspěšně a hry postupně zanikly. Zapříčinila to především jejich regionální omezenost a později i uvědomění, že se chystá obnova olympijských her v celosvětovém měřítku. (Kosík, 2000)

¹⁹ Kosík, 2000, s. 19

4 VZNIK NOVODOBÉHO OLYMPIJKÉHO Hnutí

S obnovením olympijského hnutí je spojeno především jedno jméno: Pierre di Fredi de Coubertin, jak znělo v plném rozsahu. To právě tomuto Francouzi vděčíme za to, že se už přes sto let můžeme každé čtyři²⁰ roky těšit na unikátní svátek sportu - olympijské hry.

4.1 BARON PIERRE DE COUBERTIN

Pierre de Coubertin (1863-1937) se narodil do šlechtické rodiny s vojenskou tradicí. Mladého barona ale vojenská uniforma moc nelákala a zajímal se spíše o literaturu, historii a pedagogiku, pro kterou se později definitivně rozhodl. „*Začal studovat filozofickou fakultu na pařížské Sorbonně a už ve svých dvaceti letech poprvé navštívil Anglii, kde měl možnost poznat tamní výchovný systém na školách, jehož nedílnou součástí byl sport.*“²¹ Další cesty do Spojených států a Švédska mu jen potvrdili v Anglii získané přesvědčení o významu sportu pro výchovu mladého člověka a o jeho další kariéře bylo rozhodnuto. Coubertin se postupně snažil tyto metody uplatňovat ve své rodné Francii. Zde byla společenská situace pro prohrané válce s Pruskem²² dosti tíživá. A Coubertin si uvědomoval, že Francie válku prohrála díky slabé organizaci i horší fyzické připravenosti vojáků. Což byly právě atributy, které zdobily pruské vojáky, z nichž značná část už působila v tělovýchovných oddílech. „*Coubertin hledal východiska a postupně dospěl k názoru, že perspektivní řešení může vést především demokratická a humanisticky zaměřena výchova mladé generace.*“²³ V té by právě nezastupitelnou složku tvořila tělesná výchova. Zároveň byl mladý baron obdivovatel antiky. A když v letech 1875-1881 odkryla německá archeologická výprava vedena Ernstem Curtiem posvátný okrsek staré Olympie, musel ji osobně vidět i zvědavý Francouz. A právě tehdy, cestou zpět do Paříže ho napadla myšlenka obnovení

²⁰ Od roku 1992 a her v Albertville se OH a ZOH už nekonají ve stejném roce a olympijský cyklus je dvouletý

²¹ Procházka, 1984, s. 22

²² 1871, Francie ztrácí Alsasko a Lotrinsko – počátek dlouhodobě napjatých vztahů mezi těmito národy

²³ Dovali a kol, 2004, s. 21

starověké slávy. „*Německo vykopalo to, co ze staré Olympie ještě zbylo, proč by Francie nemohla obnovit starou nádheru?*“²⁴ Pochopení významu sportu pro výchovu mladé generace a důkladné poznání historie starověkých olympijských her vedlo Coubertina k logickému závěru: k myšlence na obnovení olympijských her. Jak již bylo uvedeno, Pierre de Coubertin s ní zdaleka nepřišel jako první. Byl ale první, kdo ji pochopil ve všech souvislostech a v kontextu moderní doby a kdo ji také dokázal úspěšně realizovat. Olympijské hry bral jen jako vyvrcholení čtyřletého cyklu, v jejímž průběhu musí působit celospolečenská, demokratická a výchovná koncepce – „olympismus“.

4.2 COUBERTINŮV PROJEKT OBNOVY OLYMPIJSKÝCH HER

Na samotnou realizaci bylo nutno ještě několik let počkat. Dne 25. listopadu 1892 svolává Coubertin se svými přáteli²⁵ výroční zasedání na oslavu založení Unie francouzských spolků pro atletické sporty, jejímž byl generálním tajemníkem. Na setkání intelektuálů na pařížské Sorbonně se hrála Marseillaisa, recitovaly ódy a proběhla přednáška o dějinách tělesných cvičení. Tu vedl z části i samotný Coubertien, aby pak na jejím konci senzačně oznámil myšlenku k brzké obnově olympijských her. Reakce v sále překvapila samotného barona, který očekával spíše negativní přijetí. „*Byl jsem připraven na všechno jen ne na tohle. Opozice? Protesty? Ironické komentáře? Lhostejnost? Nic takového. Shromáždění tleskalo, souhlasilo, přálo mě plný úspěch a přitom nikdo nerozuměl mé myšlence. Tam začalo naprosté, dokonalé nepochopení.*“²⁶ Tuto poslední větu tohoto citátu si můžeme vysvětlit tak, že Coubertinovi později došlo, že většina lidí myšlenku pochopila jako vznik dalších regionálních her s odkazem na antiku. A ne jako vznik her mezinárodních v moderním smyslu, které by si nepřisvojoval ani jeden národ ani jedna společenská třída. Jako her, které by sloužily ke sblížení jednotlivých národů a jejich spolupráci. Po tomto prvním pokusu, který měl sice kladné odezvy, ale nebyl podle Coubertina plně pochopen, vedl k úspěchu až pokus

²⁴ Dovalil a kol., 2004, s. 62

²⁵ Řada známých osobností té doby z literatury, vědy politiky,

²⁶ Procházka 1984, s. 22

druhý. Coubertin ve spolupráci dvou přátel²⁷, které získal při svých zahraničních cestách, využil mezinárodního kongresu o amatérismu, který byl plánován do Paříže na červen 1894. Ten měl projednávat chystaných sedm bodů v problematice amatérismu ve sportu. Ty baron dopředu schválil, ale přidal k nim do programu kongresu ještě jeden bod – bod osmý.

XIII. O možnosti obnovení olympijských her. – Za jakých podmínek by mohly být obnoveny?

Krátce před zahájením kongresu udělal Coubertin ještě další svůj diplomatický tah a změnil i samotný název kongresu na „kongres pro obnovení olympijských her“ a přidal další dva body programu, které už řešily praktické stánky her i jejich logistiku.

IX. Podmínky pro závodníky. – Které spolky mají být na olympijských hrách zastoupeny. - Materiální zabezpečení, periodičnost her atd.

X. Jmenování mezinárodního výboru, který by měl za úkol připravit obnovení her.

Kongres se stal pro Coubertina úspěchem. Všechny jeho návrhy byly jednomyslně schváleny a obnově her, ve formátu jeho představ, už nic nebránilo. Poslední den kongresu byl vytvořen i Mezinárodní olympijský výbor – MOV²⁸. Ten měl do budoucna řešit všechny záležitosti olympismu v rámci svých pravidelných olympijských kongresů. Mezi jeho dvanácti zakládajícími členy bylo vedle dvou Francouzů, dvou Britů a zástupců Řecka, Ruska, Švédska, Uherska, Spojených států, Argentiny a Nového Zélandu i jméno českého zástupce Jiřího Gutha. Na první schůzce kongresu se rozhodlo, že jeho předsedou bude Řek Demitris Bikélas a Pierre de Coubertin bude jeho generálním tajemníkem.

Pro uspořádání prvních her chtěl baron Coubertin rok 1900 a to proto, aby se hry staly součástí plánované světové výstavy v Paříži. To se ale nadšeným delegátům zdálo až moc vzdálenou budoucností. Když pak přednesl svůj názor Bikélas, aby se hry uskutečnily v Athenách a navázaly tak na svůj antický předobraz, Coubertin moudře

²⁷ Angličan C. Herbert a Američan W. M. Sloane, tajemníci připravovaného kongresu za Anglii a Ameriku. Evropu si vzal na starosti jako třetí komisař Coubertin sám.

²⁸ V originále zprvu: *Comite International des Jeux Olympiques*, od roku 1901 oficiálně: *Comité International Olympique -CIO*

ustoupil a souhlasil. Aby však ponechal rok 1900 pro Paříž, rozhodl, že se hry I. olympiády budou konat už roku 1896. Po předlouhých 1500 letech byly tedy olympijské hry znovu vzkříšeny a je symbolické, že to bylo ve státě, jehož národ stál i za jejich antickým původem. (Procházka 1984, Dovalil 2004)

4.3 OLYMPIJSKÉ Hnutí A MOV

Je důležité si uvědomit, že olympijské hnutí se rozšiřovalo postupně a jeho celosvětový dopad přichází až v průběhu 20. století. Jestliže při zakládajícím kongresu roku 1894 bylo mezi členy Mezinárodního olympijského výboru 12 států, dnes počet zemí, které MOV sdružuje, přesahuje 200. Nejdůležitějším dokumentem MOV, který obsahuje organizační principy a zásady, je bezesporu olympijská charta. Základní koncepci připravil sám Pierre de Coubertin, ale její podoba se pochopitelně dále vyvíjela. Návrhy změn se především řešily na pravidelných kongresech, kterým Coubertin přikládal velký význam. Neměly řešit jen sportovně organizační stránku her, ale především budoucí směřování celého olympismu. Po baronově smrti se tradice kongresů přerušila a byla obnovena až v 70. letech 20. století.

Aby olympijské hnutí mohlo široce působit na lidi z celého světa, bylo nutno vytvořit i olympijskou symboliku, která snadno umožní pochopit olympijské myšlenky bez ohledu na kulturu, geografickou příslušnost či vzdělání. Olympijské medaile se udělovaly už na prvních novodobých hrách v Athénách roku 1896, kde rovněž zazněla prvně i olympijská hymna. Jejím autorem byl Řek Spyros Samaras. Jako součást her nechyběl ani zahajovací a závěrečný ceremoniál, ale vlajky jednotlivých výprav byly nesený až v Londýně 1908. Na VII. Olympijských hrách v Antverpách roku 1920 nad stadiónem poprvé zavlála olympijská vlajka s pěti kruhy, jejímž autorem byl sám Pierre de Coubertin. On je zároveň autorem i slavného olympijského hesla: Citius, Altius, Fortius (rychleji, výše, silněji). (Dovalil 2004)

V průběhu novodobého olympijského hnutí se v čele MOV vystříдалo 9
předsedů:

Jméno a přímení	Roky předsednictví	Národnost
Demetrius Vikélas	1884-1886	Řecko
Pierre de Coubertin	1886-1925	Francie
Henri de Baillet-Latour	1925-1942	Belgie
Sigfrid Edstrom	1942-1952	Švédsko
Avery Brundage	1952-1972	USA
Lord Killanin	1972-1980	Irsko
Juan Antonio Samaranch	1980-2001	Španělsko
Jacques Rogge	2001-2013	Belgie
Thomas Bach	od 2013	Německo

5 IDEÁLY NOVODOBÝCH HER

Drtivá většina lidí si při vyslovení slova „olympismus“ představí olympijské hry. Sportovní soutěže, na kterých reprezentanti z celé planety proti sobě soupeří a pokoušejí si získat věčnou slávu. Avšak jen malá část lidí si představí pravý význam slova, jak ho Coubertin původně zamýšlel. Coubertin si totiž pod slovem „olympismus“ představoval ucelený systém myšlenek a principů. Vytvořil dobovou filozofickou vizi, která samotný sport přesahovala. Tento ve své podstatě pedagogický systém neměl působit pouze na závodníky, ale na každého jedince společnosti. Olympismus znamená celoživotní postoj - životní styl. Ten pak pomocí, výchovy, vzdělání, kultury, a mezinárodní spolupráce utváří osobnost a sociální život. (Dovalil 2004)

S obnovou olympijských her a pojmem olympismus souvisí mnoho jednotlivých ideových témat, na kterých Coubertin zakládal svou vizi působení sportu na společnost. Ty se v této kapitole pokusím představit.

5.1 ANTICKÁ INSPIRACE

Vykopávky v starověké Olympii, které probíhaly koncem 19. století, vedly společně s Coubertinovou všeobecnou inspirací antikou k jednoznačnému posílení jeho nadšení pro obnovu starověkých her. Skutečností však je, že antické olympijské hry byly sice pro Coubertina nespornou inspirací, nikoli však dogmatem. Věděl, že novodobé hry je nutné pojmout v moderním duchu doby, aby mohly obstát ve zkoušce času. Lidská společnost přece jenom za 1500 let, od ukončení antické tradice her, prošla velmi značným vývojem. Na druhou stranu si Coubertin velice dobře uvědomoval, že je potřeba navázat na tradice a převzal z antických her vše, co mu přišlo přínosné. Pro získání co nejširší přitažlivosti her v tehdejší antiku obdivující společnosti ponechal samozřejmě název a převzal i čtyřletý cyklus konání her, který dodnes tomuto svátku

dodává punc výjimečnosti. Ale asi nejdůležitější přínos viděl Pierre de Coubertin v zachování myšlenky míru (ekecheiriá) a ideálu harmonické výchovy (kalokagathia).

Právě kalokagathia (viz kapitola 3.1) se stala jedním z hlavních bodů již dřívějšího Coubertinova pedagogického působení. Tu při svém vytváření olympijských ideálů ještě doplnil o význam sportu při vytváření lidského charakteru. „*Člověk není jen tělo a duch, nýbrž tělo, duch a charakter. Charakter se nevytváří duchem, ale pomocí těla. To je právě to, co starověký národové dobře věděli a co my tak obtížně křísíme.*“²⁹

5.2 MÍR, SBLIŽOVÁNÍ NÁRODŮ, UNIVERSALIZMUS

Tradice tzv. posvátného míru, jak už dnes víme, se přes veškerou snahu Coubertina obnovit příliš nepodařilo. Dnes naopak odkládáme olympijské hry, abychom mohli válčit. Přitom právě mír a sblížování národů se ale stalo pro Coubertina asi vůbec nejsilnější idejí novodobích her. „*Myšlenka míru zaujímá v Coubertinových pracích významné místo. Např. v první literární umělecké soutěži na hrách V. olympiády 1912 ve Stockholmu získal za Ódu na sport zlatou olympijskou medaili. Tuto báseň předložil porotě pod pseudonymem George Hohrod a M. Eisbach, tedy symbolicky pod jmény Francouze a Němce, aby tak vyjádřil skutečnost, že i dva dosud zneprátelené národy mají společný cíl – mír a přátelství mezi národy. Óda na sport končí veršem, který i dnes čteme s nadšením: „Ó sporte, ty jsi mír! Spojuješ národy, které se cítí bratry v společném měření sil, disciplinovanosti a vytrvalosti. Tvým prostřednictvím se mládež učí vážit si sebe samé a poznávat a oceňovat dobré vlastnosti jiných národů. Změřit si sílu druh s druhem, převýšit ho – to je cíl soutěžení v podmínkách míru.*“³⁰

Světový mír se tedy Coubertin snažil podporovat v rámci olympijských her sblížováním různých národů – internacionalismem. Správně totiž pochopil, že všechny dosavadní pokusy o obnovu her (anglických, německých, všeřeckých) skončily

²⁹ Dovalil a kol., 2004, s. 22

³⁰ Ivanov, 1987, s. 15

neúspěšně z velké části proto, že se snažily použít starý obsah v rámci čistě národní akce. Proto tedy Coubertin zavedl střídání pořadatelských měst jako prostředek šíření olympijské myšlenky do celého světa. Napomáhal mu v tomto i velice podstatný fakt, že současný svět již udělal ohromné pokroky v možnostech cestování a i mezikontinentální cestování bylo nejenom reálné, ale pomalu se stávalo stále běžnější.

Pierre de Coubertin si rovněž uvědomoval složitou geograficko - politickou situaci ve světě. V 19. století byl svět vlastně rozdělen mezi několik uměle vytvořených koloniálních říší a mnohonárodnostních států. Coubertin svým přístupem k této skutečnosti přibližně o století předběhl politický vývoj. „*Coubertin bojuje za uplatnění širšího principu internacionalismu v olympijském hnutí a razí proto heslo tzv. sportovní geografie, podle které mají všechny sportovně vyspělé národy, byť i politicky nesamostatné, právo na samostatnou účast v olympijském hnutí.*“³¹ Toho například, jak uvádí Kössl (1977), využili i nově se národně emancipující Češi³², a startovali tak na OH pod českou vlajkou ještě jako státní příslušníci Rakousko-Uherska.

Mezinárodní olympijské hnutí razilo cestu, aby olympijské myšlenky byly snadno srozumitelné a univerzální pro všechny národy – bez rasové, politické, sociální nebo náboženské diskriminace. „*Sport není privilegium, žádného národa či rasy, patří celému světu.*“³³ Sport Coubertin z velké míry chápe jako prostředek k všeobecné demokratizaci společnosti a kultivaci mezilidských vztahů.

5.3 KULTURA A UMĚNÍ

Sport podle Coubertinovy filosofie člověka nejen všeobecně kultivuje, ale vytváří i jistou formu umění. A proto nelze kulturu od sportu oddělovat, jsou to složky navzájem provázané.

Coubertinova antická inspirace ho vedla k myšlence, aby součástí her nebyly pouze sportovní soutěže, ale i soutěže umělecké se sportovní tematikou. Soutěžilo se

³¹ Ivanov, 1987, s. 17

³² Poprvé na 2. OH v Paříži 1900

³³ Dovalil a kol., 2004, s. 22

takto prvně na V. olympiádě ve Stockholmu roku 1912, a to v pěti disciplínách: architektura, malířství, literatura, sochařství a hudba³⁴. Umělecká díla poté hodnotila odborná porota, která určovala, kdo obdrží medaile. Často však nerozdala ani celou sadu medailí v jednotlivé disciplíně, protože na dostatečnou úroveň, hodnou ocenění, dosáhlo třeba pouze jedno dílo. Poslední olympijské umělecké soutěže se konaly v rámci XIV. olympijských her 1948 v Londýně. Po těchto hrách se MOV usnesl, že umělci jsou vlastně profesionálové, a tak tuto část her zrušil. Od roku 1952 nahrazují umělecké soutěže při olympijských hrách nejrůzněji pojímané kulturní programy. (Procházka 1984)

5.4 VÝCHOVA, AMATERISMUS, SPORTOVNÍ IDEÁLY

V 19. století neměl sport v široké společnosti ještě pevně vybudované místo. Anglický gentlemanský sport tehdy provozovala jen malá skupina lidí, často šlechtického původu. I anglická většinová společnost na všechny různé sportovní aktivity universitních džentlmenů nahlížela tehdy často skrz prsty. Sport byl brán především jako podivný „flákačský“ způsob trávení volného času. A tak jednou z prvních snah olympijského hnutí bylo, aby se sport stal součástí běžného života celé společnosti. Coubertin, jemuž šlo přesně v duchu antických ideálů o všestranný rozvoj každého člověka, si odnesl z anglického prostředí zásadní poznání, že sport je velice účinný a vhodný prostředek nejen pro rozvoj tělesné zdatnosti, ale i pro mravní výchovu mládeže. Pokusil se tedy anglické principy, rytířství, kamarádství, fair play zobecnit a propracovat do celého výchovného systému. Sport ve své čestné podobě měl tedy fungovat jako životní postoj, působící především na mravní a etické zásady každého jedince. Proto se Coubertin nemohl omezit pouze na hry, které trvají patnáct dní, ale musel vytvořit ucelený systém – olympismus, který společensky působí celé čtyřleté období – tzv. olympiáda.

Ze sportovního hlediska měly být podle Coubertina olympijské hry právě jenom vyvrcholením přípravné fáze, která probíhala formou tréninků a národních soutěží po

³⁴ Pro Československo získal stříbrnou medaili (zlatá ani bronzová nebyla udělena) Josef Suk se svým sokolským pochodem *V nový život*

celou dobu čtyřletého cyklu, formou velkolepých mezinárodních her. Na nich pak musí sportovec projevít především bojovnost a předvést cílevědomou touhu po co nejlepším umístění. Samotné vítězství není, v takto pedagogicky pojatém sportu, tou nejdůležitější hodnotou.

Mezi sportovní problematiku novodobého olympijského hnutí musíme zařadit bezesporu též pojem amaterismus. To v praxi znamenalo, že se her mohli účastnit jen řádně zaměstnaní občané, kteří za sportování neobdržovali žádné benefity. Vycházelo se z anglického gentlmenského pojetí sportu, který se prvotně orientoval na dodržování morálky. Je dobré si ale uvědomit, že ho provozovali především majetní lidé, po které jiný než sportovní prospěch nepřipadal v úvahu. Sám Coubertin pro takto pojatý sport nikdy nezahořel a ve svých pamětech vzpomíná „*Amaterismus, ta obdivuhodná mumie, kterou by bylo možno uložit do muzea v Bulaku jako ukázkou moderního balzamování!*“ Ale na kongresu, který zakládal novodobé olympijské hry, v tomto bodě Coubertin radši ustoupil anglické opozici, aby mu byla myšlenka pro obnovu her schválena. (viz. kapitola 6.3.4)

Za sportovní ideál považoval Coubertin, co možná největší sportovní všestrannost. Dokonalý sportovec v jeho očích je ten, který neovládá pouze jednu sportovní disciplínu, ale dokáže na nejvyšší úrovni podávat výkony v různých sportovních odvětvích. Proto olympijskou novinkou IV. her ve Stockholmu 1912, která pak již zůstala trvalou součástí olympijského programu, byl moderní pětiboj. Jeho tvůrcem byl právě samotný Coubertin, který v něm viděl ideál sportovního universalismu a zároveň náhradu za antický víceboj³⁵, jehož vítěz byl ve starém Řecku nejváženějším olympionikem. Moderní pětiboj tedy obsahuje pět různorodých disciplín: šerm kordem, plavání, střelbu³⁶, jízdu na koni a běh. Jistou zajímavostí může být, že „*Coubertin chtěl do jeho programu původně zařadit místo střelby veslování, v obavách z možných organizačních potíží od tohoto úmyslu ustoupil.*“³⁷

³⁵ Zaveden roku 708 př. n. l. na 18 starověkých olympijských hrách tzv. pentáthlon: kombinovaný závod v běhu, skoku do dálky, vrhu diskem, hodu oštěpem a končící zápasem.

³⁶ Od 1. 1. 2009 je šerm spojen v jednu závěrečnou disciplínu s během – obdoba zimního biatlonu

³⁷ Procházka, 1984, s. 85

6 OD COUBERTINOVÝCH NADĚJÍ A IDEÁLŮ K REALITĚ

Univerzální olympijské myšlenky a ideály o přátelství mezi všemi národy, spolupráci mezi lidmi, touze po míru a odmítání jakékoli diskriminace ve sportovním zápolení nebyly nikdy nikým zpochybněny. Byly v novodobé historii mnohokrát naplněny. Byly ale také zneužity a degradovány. Mnoho lidí se v historii olympismu snažilo právě prostřednictvím olympijských her dosáhnout pravého opaku toho, co tyto ideály ve skutečnosti vyjadřují. Coubertin se nemýlil, když v roce 1894 napsal: „*Atletismus může rozpoutat vášně nejušlechtilejší i nejnižší, může podpořit vlastnosti nezištnost a ctižádost právě tak jako touhu po zisku, může být rytířský nebo zvrhlý, statečně mužný nebo zvířecký.*“³⁸ A přes hmatatelné úspěchy v podobě uskutečnění první novověké olympiády a vzniku MOV Coubertin při prosazování zásady olympismu realisticky a prozíravě poznamenává: „*Abych řekl pravdu, po celých deset let, co jsem se pokoušel uplatnit ve Francii jeho zásady, jsem nalézal v jejich základním principu sílu a jasnozřivost takové velikosti, že mne až uvádělo v podiv, jak málo a těžko jim moderní svět rozumí.*“³⁹

V následující kapitole představím podrobněji několik vybraných coubertinovských olympijských ideálů, které byly v minulosti jasně porušeny. Pokusím se na těchto příkladech ukázat, jak jeho myšlenkám svět ve skutečnosti porozuměl. Vycházím z názoru, že sport je sice apolitický, ale sportovní dění, a olympijské hnutí zvláště, nelze od politiky odtrhnout. Ta dokáže propagovat dobré i špatné. „*V olympijském hnutí se stále výrazněji promítají všechny základní rozpory současného světa.*“⁴⁰

Nejprve se zaměřím se na Coubertinovu myšlenku zaměřené proti rasismu, dále na jeho olympijský ideál fair play a ideál mírového soužití mezi národy, oficiálně stvrzené Olympijskou chartou.

³⁸ Coubertin 1931 in 1977, s. 19

³⁹ Coubertin 1931 in 1977, s. 37

⁴⁰ Ivanov 1897, s. 5

6.1 OLYMPISMUS A RASISMUS

„Jakákoli forma diskriminace vůči zemi nebo osobě z důvodu rasy, náboženství, politického přesvědčení, pohlaví či z jiného důvodu je neslučitelná s příslušností k olympijskému hnutí.“ (Olympijská charta 2003, Základní principy olympismu)

„Rasismus je soubor nevědeckých koncepcí, vycházejících z předpokladu o fyzické a duševní nerovnosti a nerovnocennosti lidských plemen (ras) a o rozhodujícím vlivu rasových odlišností na dějiny a kulturu lidské společnosti.“⁴¹

Rasistická ideologie byla v na přelomu 19. a 20. století značně vlivná a široce přijímaná značnou částí obyvatel Evropy i Ameriky a je v tomto společenském kontextu obdivuhodné, že olympijská myšlenka byla založena na úplné negaci této zcestné ideologie. Coubertin byl v prosazování této své olympijské vize velmi odvážný a zcela jasně formuloval svá stanoviska.

Právě pro svůj rasistický podtext Coubertina zklamaly již olympijské hry v Saint-Louis v roce 1904. V roce 1930 na to baron vzpomíná: *„Sám jsem neměl ani chuť se jich zúčastnit. Zanevřel jsem na toto město na soutoku Missouri a Mississipi, jež mne zbavilo všech iluzí. ...pokud jde o originalitu, figurovala sice jedna na programu, a byla spíše trapná. Šlo o dva bizarně nazvané ‚antropological days‘, jejichž soutěže byly vyhraženy černochům, Indiánům, Filipíncům a Ainům⁴², k nimž se odvážili přiřadit dokonce i Syřany a Turky. Je tomu již šestadvacet let! Mohly by snad někdo tvrdit, že svět od té doby nešel kupředu a sportovní myšlenka že nepokročila?“⁴³*

Přes sílu jeho autority docházelo i nadále k jasným projevům rasismu i v samotném průběhu olympijských her. Je známý případ, kdy na V. olympiádě ve Stockholmu v roce 1912 Američan tmavé pleti sprinter Howard Drew se dostal do finále běhu na 100m. Protože ale pět dalších bílých Američanů se dostalo také do finále,

⁴¹ Malá československá encyklopedie 1987, díl V., s. 264

⁴² původní obyvatelstvo na japonském ostrově Hokkaidó

⁴³ Coubertin 1931 in 1977, s. 51

stal se pro americkou výpravu nadbytečný a byl prostě zamčen v šatně, nenominovali ho později ani do závodu na 200m. (Procházka 1984)

6.1.1 RASISMUS A NĚMECKO

Historie ukázala, že nenávistné rasistické tendence, zejména v Německu, v průběhu prvních desetiletí dvacátého století jen posilovaly, a žádná myšlenka olympismu je nedokázala dostatečně oslabit. V napjaté situaci na počátku první světové války Němci stále ještě počítali s tím, že budou pořadateli VI. olympijských her v Berlíně v roce 1916. Když se tomuto scénáři Coubertin bránil, „*profesor dr. Schmid z Bonu to v časopise Spiel und Sport vyslovil dostatečně jasně: Hod'me francouzskému baronu Coubertinovi jeho olympijské hry pod nohy. Ať si je vystrojí se svými Srby, Japonci, Angličany a Francouzi. Zato my bychom měli v roce 1916 konat buď ryze německou sportovní slavnost, slavnost vítěznou, anebo společně s Rakousko-Uherskem a neutrálními zeměmi, s vyloučením lidí barevných.*“⁴⁴

Ve třicátých letech minulého století se rasismus v Německu začal zmiňovat v souvislosti se snahou Němců získat pořadatelství olympiády pro Berlín. Objevily se značné výhrady proti pořadatelství v tomto městě právě z důvodu zjevné rasové diskriminace Židů, praktikované nacisty. Mnoho lidí ale hájilo německé pořadatelství olympiády v Berlíně v roce 1936 mimo jiné i tím, že např. ve Spojených státech bují rasismus se stejnou silou jako v Německu antisemitismus a již na III. Olympijských hrách v Saint Louis v USA byly začleněny již výše zmíněné „antropologické dny“, kdy mezi sebou soutěžili výhradně černoši, Indiáni, Filipínci, Turci a Syřani. Tito zastánci německého pořadatelství už ale nezmnili, že ačkoli i ve Spojených státech Afroameričané (i Židé) byli zdrojem značných předsudků, nikdy nebyli tyto předsudky součástí amerického federativního zákonodárství. (Walters 2007).

Harold Abrahams, vítěz běhu na 100m na olympiádě v Paříži 1924, to velmi výstižně napsal v dopise 1935 Britské olympijské asociaci, kterým chtěl podpořit výzvu

⁴⁴ Procházka 1984, s. 89

k bojkotu berlínských her „...*takové rasové a náboženské předsudky, jaké dnes existují v Německu, mají tendenci podřývat dobro, kterého se snaží sport dosáhnout.*“⁴⁵

20. října 1935 dokonce zaslal americký představitel MOV Jeremiah Mahoney, usilující jako jeden z mála jeho členů o bojkot berlínské olympiády, předsedovi německého organizačního výboru Theodoru Lewaldovi výzvu k jeho rezignaci, protože *...„Vaše země nemůže dodržovat principy demokracie a rovnosti, na kterých jsou olympijské hry založeny. Olympijský kodex, který uznává v oblasti sportu absolutní rovnost všech ras a vši víry, je přímým protikladem nacistické ideologie, která má za svůj základní kámen dogma rasové nerovnosti.“*⁴⁶ Lewald nerezignoval, Amerika i ostatní státy se olympiády v Berlíně účastnily, ačkoli bylo již v té době zřejmé, že v Německu nejen bují nejhorší, fanatický rasismus, ale že celá olympijská myšlenka bude zneužita, aby pomohla Německu tento fenomén zakrýt.

Na XI. Berlínské olympiádě v roce 1936 se stal nejúspěšnějším atletem Američan tmavé pleti James Cleveland „Jesse“ Owens, který zde získal čtyři zlaté medaile: v běhu na 100m a 200m, ve skoku do dálky a štafetě 4x100 metrů. „Nadřazenost“ árijské rasy byla jeho skvělými výkony zásadně zpochybněna, stejně jako např. vítězstvím Indů v pozemním hokeji.

Situaci v Německu ale ani tato sportovní vítězství do budoucna nezměnila. Naopak Hitler a jemu podobní museli najít další zdůvodnění tohoto triumfu (zejména amerických) sportovců jiné rasy. *„Řešení se našlo v pseudovědeckém tvrzení, že s abnormálně velkou zvířecí patní kostí' musí být černoši rychlejší. Tudiž Američané, protože černoši byli ve skutečnosti zvířata, a ne lidé, podváděli – mohli se docela dobře přihlásit na start závodění koní. Takové myšlení se neomezovalo na Německo, dne 22. srpna 1936 The Economist poznamenal, že osoby s proárijskými sympatiemi v Anglii napsaly a navrhly tisku, aby černoši byli vyloučeni z olympijských her na základě své fyzické abnormality.“*⁴⁷

⁴⁵ Walters, 2007, s. 61

⁴⁶ Walters, 2007, s. 72-73

⁴⁷ Walters 2007, s. 337

6.1.2 MEXIKO 1968

Naprostá většina sportovců zaujímá vůči olympiádě apolitické postoje, olympijské hry jsou pro ně místem sportovního soutěžení, radosti a zábavy, nikoli prostorem pro vyjadřování jiné než sportovní odvahy. Nicméně téma rasové diskriminace opětovně zaznělo na XIX. olympiádě v Mexiku právě prostřednictvím demonstrativního vyjádření osobních postojů několika amerických atletů tmavé pleti. Američtí sprinteři Tommie Smith a John Carlos, vítěz, respektive držitel bronzové medaile v závodě v běhu na 200m při vyhlásování vítězů, v rámci slavnostního ceremoniálu na stupních vítězů při americké hymně vztyčili pěsti v černých rukavicích. Na tiskové konferenci potom John Carlos řekl: „*Chci říci všem bílým lidem Ameriky i celého světa: Když se nezajímáte o to, co děláme každý den, tak se na nás nechoďte dívat, ani jak účinkujeme v tomto představení.*“⁴⁸ MOV klasifikovalo toto jednání jako porušení principů olympijských her a vedení americké výpravy oba sportovce vyloučilo z olympijské vesnice.

6.1.3 MONTREAL 1976

Ani další olympiáda za čtyři roky se nevyhnula důsledkům rasové diskriminace ve světě, zde konkrétně apartheidu, rasové politice uplatňované v Jihoafrické republice od roku 1948 jako její vládní program. Cílem její segregace bylo úplné autoritářské rozdělení obyvatelstva Jižní Afriky na dvě zcela oddělné skupiny na základě barvy pleti. To vyvolávalo v 60. a 70. letech minulého století značnou nevoli zejména afrických zemí.

*„Rasová diskriminace v Jihoafrické republice pronikla do všech odvětví života, nevyjímaje sport.“*⁴⁹ Z tohoto důvodu MOV nedovoľoval sportovcům z Jižní Afriky zúčastňovat se olympijských her, počínaje Mexikem v roce 1968.

Johnson (1991) upozorňuje, že konfrontace mezi jihoafrickým apartheidem a černým nacionalismem se omezovala spíš na slovní a politické projevy než na nějaké vojenské nebo dokonce hospodářské akce. Z olympiády v Montrealu se tak tedy stalo

⁴⁸ Procházka, 1984, s. 245

⁴⁹ Johnson 1991, s. 509

pro mnohé africké státy politikum. Četné africké státy žádaly MOV, aby z olympiády byli vedle sportovců z JARu vyloučeni také sportovci Nového Zélandu, protože tato země dovolila účastnit se jihoafrickému ragbyovému mužstvu turnaje na svém území. Protože MOV tento argument neuznal (protože ragby není olympijským sportem), 28 zemí, převážně afrických zemí (26) se nakonec sportovních klání nezúčastnilo. Jednalo se o první hromadný bojkot olympijských her v jejich historii. Národní vlajky zemí, které olympiádu opustily, musely být dokonce staženy až po oficiální ceremonii, protože sami pořadatelé do poslední chvíle nevěděli, které země se nakonec olympiády zúčastní a které nikoli.

6.2 OLYMPISMUS A ANTISEMISTISMUS

Myšlenkám o nerovnosti ras vévodil v Evropě, zejména Rusku a Německu antisemitismus, tj. domnělá rasová méněcennost Židů. *„Antisemitismus byl projevem neblahého odklonu od rovnoměrného rozdělení osobní odpovědnosti k pojmu kolektivní viny, což znamenalo návrat jednoho z nejprimitivnějších a nejbarbarštějších, dokonce snad i nejbestiálnějších pudů v novověkém převlečení.“*⁵⁰

6.2.1 XI. OLYMPIÁDA V BERLÍNĚ - PŘEDZVĚST RASOVÉHO NÁSILÍ VE SVĚTĚ

Již od nástupu Adolfa Hitlera k moci 30. ledna v roce 1933 pozvolna pronikalo do světa povědomí o mnoha formách násilí, které nacistický režim páchal. V souvislosti se zvažováním o udělení pořadatelství XI olympiády do Německa se proto poukazovalo především na porušení základních Coubertinovských olympijských ideálů politické, rasové nebo náboženské nediskriminace, přátelství mezi národy a posílení míru. Olympijské hnutí z tohoto pohledu tedy nejvíce zasáhlo uspořádání XI. Olympiády

⁵⁰ Johnson 1991, s. 119

v Berlíně v roce 1936 v souvislosti s prokazatelnou širokou diskriminací německých židovských sportovců.

K sociálnímu vyloučení Židů z německé společnosti mělo přispět mimo jiné i jejich vylučování ze všech sportovních aktivit. „*V Německu snaha o reorganizaci střeleckých spolků, sportovních a atletických klubů...v letech 1933-1934 mnohdy znamenala jen pouhou změnu jména, začleněním svastiky do znaku či zvučných volkisch pojmů do stanov. Součástí tohoto procesu bylo i vylučování židovských členů z jejich řad či jejich nucený (tichý) odchod z jejich řad.*“⁵¹ K bezprecedentnímu porušení olympijské myšlenky došlo 26. dubna 1933, kdy výnosem nacistické vlády byly Židé vyloučeni ze všech německých sportovních svazů (Procházka 1984). Ve stejném roce bylo přijato i mnoho dalších dílčích diskriminačních opatření proti židovským sportovcům. Např. jim bylo zakázáno účastnit se tenisových turnajů, nesměli vstupovat do veslařských, lyžařských a gymnastických nebo jezdeckých klubů.

6.2.2 KDO CHRÁNIL OLYMPIJSKÝ IDEÁL?

Nacistický ideál rasové čistoty se tedy přímo dotýkal nejzákladnějších olympijských principů a za použití krutých represí zasáhl do osudů tisíců židovských sportovců. V německém organizačním olympijském výboru si toho záměrně nevšímalí, byť oba jeho hlavní činovníci – šéf výboru dr. Theodor Lewald a jeho sekretář Carl Diem byli sami ohroženi na ve svých funkcích vlastními židovskými příbuznými.

Takové represe nemohly projít bez povšimnutí členů MOV. Ale jen menšina členů MOV bojovala proti diskriminaci Židů v Německu a chtěla v jejím důsledku prosadit bojkot her v Berlíně. Většina se ztotožnila s německými záměry, podporovala nadále pořadatelství Třetí říše, ačkoli bylo zřejmé, že se olympiády nebudou moci zúčastnit němečtí sportovci židovského původu, nebo přinejmenším budou mít zcela nerovné podmínky pro olympijskou sportovní přípravu.

⁵¹ Geyer, Fitzpatricková, 2012, s. 392-393

„Je samozřejmé, že interpretace každé zásady závisí na politických pozicích lidí, kteří je objasňují.“⁵² Čelní představitelé olympijského hnutí a jeho čistoty se stali v podstatě nepřímými obhajovateli politické propagandy Německa. Rasistické myšlenky, tak vzdálené olympijským myšlenkám, nebyly dostatečnou překážkou pro to, aby sám předseda MOV hrabě Baillet-Latour po osobním setkání s Hitlerem nevydal v listopadu 1935 prohlášení proti bojkotu her s tím, že má osobní záruky o souladu her s Olympijskou chartou. Dokonce považoval za svůj úspěch, že Hitler přislíbil účast několika málo židovských sportovců na hrách a slib, že se po dobu olympiády nacisté zdrží dočasně antisemitských opatření. Tím ovšem na druhé straně bylo jasně doloženo, že Německo je reálnou hrozbou pro olympijské myšlenky universalismu a fair play, protože je místem útlaku pro celou jednu skupinu obyvatel definovanou rasovými zákony. „Převládá strach, že vystoupit tvrdě proti Německu povede k dalším jatčákům. Mnohem lepší bylo nechat Hitlerovi co chce a užít si mír.“⁵³

Walters (2007) dokazuje, že sám Pier Coubertin byl získán ke spolupráci na propagaci Berlínské olympiády Hitlerem a německým olympijským výborem, ke které si Coubertin zavázal finančním darem ve výši přibližně půl milionu dolarů (dnešní hodnoty) a přímluvou u norského výboru za udělení Nobelovy ceny míru. Coubertin skutečně poslal do Berlína poselství sportovcům, které se četlo při zahajovacím ceremoniálu, byť si zřejmě musel uvědomovat všeprostupující německý antisemitismus.

XI. letní olympijské hry v Berlíně byly zahájeny 1. srpna 1936 a ukončeny 16. srpna 1936. Sportovních klání se zúčastnilo 3.956 sportovců (z toho 328 žen) ze 49 zemí světa. Bylo mezi nimi i několik vybraných židovských sportovců z Německa, např. Helene Mayerová, držitelka stříbrné medaile v šermu. Na šestnáct dnů byly v berlínských ulicích skutečně zakryty protižidovské nápisy. Němci předvedli organizačně dokonalou olympiádu, na které byl přes vynikající výsledky a skvělé olympijské rekordy mnoha sportovců světa Hitler hlavní hvězdou. Dodnes panují pochybnosti, zda ze stavy jasně favorizované americké mužské štafety v běhu na 4x100m nebyli vlastním trenérem preventivně vyřazeni jediní dva atleti židovského

⁵² Ivanov 1987, s. 15

⁵³ Walters 2007, s. 153

původu Sam Stoller a Marthy Glickman jenom proto ..., *aby ušetřil Hitlera rozpaků z toho, že na stupních vítězů stojí před 100 000 Němců a světovými médii dva Židé.*“⁵⁴

V neoficiálním pořadí států vyhrálo Německo se 33 zlatými, 26 stříbrnými a 30 bronzovými medailemi před Spojenými státy americkými (24/29/12) a Maďarskem (10/1/5). Hitler dosáhl svého cíle, Německo získalo na prestiži, propagandistický účinek olympijských ideálů odhadl dokonale. Bohužel velice přesně odhadl i to, jak málo lidí ve skutečnosti zajímá rovnost lidí. A ještě méně lidí je ochotno pro ni něco obětovat. Rasová nerovnost pro ně nebyla důležitá natolik, aby se i přes zřejmou diskriminaci Židů v Německu například vzdali pořádání olympiády.

V roce 1938 bylo všem Židům v Německu zakázáno úplně sportovat. Antisemitismus se tak ukázal ve své nejnebezpečnější podobě. A to teprve největší utrpení Židů měli přijít. V důsledku antisemitistické nenávisti jich nakonec nechali nacisté povraždit během druhé světové války odhadem mezi šesti až osmi miliony.

6.2.3 XX. OLYMPIÁDA V MNICHOVĚ – NÁSILÍ V OLYMPIJSKÉ VESNICI

Scestná ideologie podřadnosti Židů se ve své diskriminační podobě neomezila na vylučování konkrétních sportovců určitých ras z olympijských her (Saint Louise 1904, Stockholm 1912, Berlín 1936), ale dne 5. září 1972 atentátníci z Palestiny z tohoto důvodu útočili a vraždili židovské sportovce přímo uvnitř olympijské vesnice.

Přítom pořadatelská země Německo chtěla rehabilitovat svoji pověst z roku 1936 právě prostřednictvím uspořádáním XX. olympijských her „míru a radosti“. Bývalý koncentrační tábor Dachau leží v blízkosti Mnichova. Přítomnost židovských sportovců z Izraele v Mnichově tak znamenala sama o sobě velký výraz smíření mezi válkou znesvářenými národy, vždyť někteří z přítomných izraelských sportovců přišli za druhé světové války v rámci holokaustu o svoje nejbližší. „*V té zemi mi zahynula celá rodina*“, řekla Tuvja Sokolovsky, izraelský trenér vzpírání a člen olympijského družstva. „*Zažil jsem holokaust Němci a Mnichov pro mě znamenají vyhlazení šesti*

⁵⁴ Walters 2007, s. 300

milionů Židů včetně mého otce a jeho rodiny.“⁵⁵. Zde tedy byla původní Coubertienova myšlenka rasové snášenlivosti a usmíření národů prostřednictvím čestného sportovního soutěžení naplněna dokonale, možná nejdokonaleji od roku 1896. Nicméně události v Mnichově se postupně vyvinuly v projev vyhroceného antagonismu.

*„Nebyla to válka, sportovci nebyli vojáci, byli to nevinní lidé“*⁵⁶, řekla dcera jednoho ze zabitých izraelských sportovců, vzpěrače Josefa Romana, Šlomit Romanová. Tito sportovci, všichni členové izraelské výpravy, nezemřeli pro mír ani pro pravdu jedné nebo druhé strany. Nezemřeli ani pro olympijskou myšlenku. Jedenáct izraelských sportovců zemřelo, bylo zavražděno, protože palestinští teroristé zneužili všech olympijských hodnot k tomu, aby se o jejich nenávisti k Židům dozvěděl snadno celý svět.

Coubertin řekl při zahájení olympijských kongresů v Praze 1925, že *„olympijské hry nejsou výsadou některé země nebo rasy a nesmí být nikdy monopolem některých skupin. Patří celému světu.“*⁵⁷ Katastrofou pro tuto ušlechtilou olympijskou ideu se se stal paradoxně mezinárodní věhlas olympijských her, jejich globální charakter i mediální ohlas. To, že skutečně olympijské hry patří celému světu, ve kterém ale lidé nesdílejí stejné hodnoty přátelství a míru.

Tragické okamžiky na olympiádě v Mnichově potvrdily, že *„závažným aspektem, který význam především olympijského hnutí zvyšuje, je skutečnost, že vše, co se týká olympismu, se setkává s pozorností celé světové veřejnosti.“*⁵⁸

⁵⁵ Reeve 2006, s. 15

⁵⁶ Reeve 2006, s. 288

⁵⁷ Coubertin, 1931 in 1977, s. 181

⁵⁸ Ivanov, 1987, s. 5

6.3 OLYMPISMUS A FAIR-PLAY

„Provozování sportu je lidským právem. Každý jednotlivec musí mít možnost provozovat sport bez jakékoli diskriminace a v olympijském duchu, jenž vyžaduje vzájemné porozumění v duchu přátelství, solidarity a fair-play.“ (Olympijská charta 2003, Základní principy olympismu)

fair play – *„čestná, poctivá hra podle pravidel. Přeneseně mimo sportovní sféru čestné, přímé nezálučné jednání.“⁵⁹*

Základní principy chování fair-play:

1. V soutěži bojuji čestně a podle pravidel.
2. Uznám, že soupeř je lepší, v cíli nebo po zápase mu podám ruku, vzdám mu tím čest.
3. Vítězství není důvodem k nadřazenosti.
4. I poražený zaslouží uznání, není terčem posměchu, ani skrytého.
5. Soutěž má rovné podmínky pro všechny hráče či závodníky.
6. V soutěži respektuji pokyny a nařízení rozhodčích a pořadatelů, řídím se jimi.
7. Chci vyhrát, ale nikoli však za každou cenu.
8. Diváci jsou součástí sportovní akce, potleskem vzdají čest vítězi i poraženému.
9. Férové sportovní chování je mi vlastní i v každodenních životních situacích.
10. Svým chováním jdu příkladem mladším sportovcům.⁶⁰

⁵⁹ Malá československá encyklopedie, 1987, díl II., s. 389

⁶⁰ <http://www.olympic.cz/text/22--cesky-klub-fair-play>

Při čtení těchto principů se nám zdá prosazení tohoto jasného mravního ideálu ve sportu za samozřejmé a ničím nezpochybnitelné. Ale dějiny už mnohokrát ukázaly že, lidská touha po slávě, úspěchu či penězích často vítězí nad jakýmkoliv ideálem. Tím, jak olympijské hry postupně začaly nabírat na věhlasu a šířily se do celého světa, chtíč olympijského vítězství mezi lidmi jen rostl.

Pravé ideály sportovního fair-play znaly v počátcích novodobého olympijského hnutí jen Angličané. „*Sportovní duch existoval v roce 1900 pouze instinktivně u skutečných sportovců. Veřejné mínění o něm nemělo ještě ani ponětí.*“⁶¹ Proto dodržování čestného boje v rámci olympijských her patřilo mezi cubertinovi primární cíle.

Příkladů porušení fair-play se v olympijských dějinách objevu nespočet, jak už v antických nebo těch novodobých. V této kapitole chci tedy především na nejpalčivějších příkladech porušení fair-play představit různé druhy zneuctění olympijského morálního kodexu.

6.3.1 OLYMPIJSKÉ SKANDÁLY JAKO PŘÍKLAD NEČESTNÉHO BOJE

Prvním velký olympijský skandál zaznamenaly hry III. olympiády konané v Saint Louis roku 1904. Konkrétně se jím stal běh na 42 km – olympijský maratón. Když do cíle, v panujícím vedru, vbíhal poměrně čerstvě vyhlížející americký běžec Fred Lorz, diváci ho v tu dobu vítali jako sportovního hrdinu. Avšak po vyhlášení výsledků se přišlo na Lorzův podvod. „*Asi na 14. kilometru ho postihly křeče, nastoupil tedy do kolem jedoucího auta...Když pak asi devět kilometrů před cílem auto odbočovalo mimo maratónskou trať, Lorz klidně vystoupil a pokračoval „vítězně“ k cíli.*“⁶² Za jeho nespportovní čin mu byl původně dán doživotně zákaz startu na olympijských hrách a mezinárodních soutěžích. Trest byl ovšem následně zmírněn, což dokazuje jeho účast na příštích hrách v Londýně.

⁶¹ Coubertin, 1931 in 1977, s. 44

⁶² Procházka, 1984, s. 54

Mezi další formy porušování pravidel fair-play bezpochyby patří časté příklady, kdy se sportovci snaží získat výhodu nad soupeřem úpravou sportovní výstroje. Asi nejvíce sofistikovaný způsob, jaký jsi lze představit, předvedl sovětský pětibojař Boris Oniščenko na hrách v Montréálu roku 1976. Ten si pro šermířkou disciplínu vybavil svůj kord elektronickým tlačítkem, kterým mohl ovládat elektronický systém registrující zásahy. Podvod však Oniščenkovi neprošel a po závodě byl s celým sovětským týmem pořadatelem vyloučen.⁶³

Za příklad, kdy nebyla vysloveně porušena samotná sportovní pravidla, ale přesto se jednalo o jasný případ porušení fair-play, nám dobře poslouží událost z nedávno skončené olympiády v Londýně⁶⁴. Badmintonový turnaj se zde prvně hrál skupinovým systémem, kde z každé postupovaly dva nejlepší hráči/týmy. V ženské čtyřhře se zápasy ve skupinách vyvinuly proti papírovým očekáváním. „*O první místo ve skupině A se utkaly páry Wang Xiaoli – Yu Yang (Čína) a Jung Kyun Eun – Kim Ha Na (Korea). Obě dvojice věděly, že se vítěz zápasu dostane do stejné poloviny pavouka jako druhý nasazený čínský pár. A oběma se do konfrontace s dvojicí Tian Qing-Zhao Yunlei viditelně nechtělo. Zkažená podání a laciné chyby na obou stranách přiměly rozhodčího, aby sestoupil na kurt a všechny hráčky napomenul. Nebylo divu – vždyť nejdelší výměna v tu chvíli měla pouze 4 údery, zato už padlo 7 chyb přímo ze servisu. Následovalo dalších 6 chyb z podání, což přimělo rozhodčího, aby znovu sestoupil a pohrozil hráčkám diskvalifikací. Zabrало to pouze na korejské straně: po výsledku 21:14 a 21:11 zvítězily Kim a Jung.*“⁶⁵ Pro sport bylo dobré, že po zápase zasáhla Mezinárodní badmintonová federace a všechny čtyři sportovkyně z turnaje vyloučila. Žádná z hráček sice neporušila samotná pravidla vedení hry, ale svým nebojovným výkonem se pokoušely získat výhodu do dalších bojů. A to se zvláště na olympijských hrách nemůže tolerovat. Zde našťěstí coubertinova idea nadřazenosti boje nad výsledkem stále žije.

⁶³ http://xman.idnes.cz/olympijske-trapasy-04m-/xman-styl.aspx?c=A120803_120524_xman-styl_fro [04. 08. 2012]

⁶⁴ Hry XXX. Olympiády 2012

⁶⁵ http://www.badmintonweb.cz/olympijske_hry_ostudne_taktizovani_v_deblu.htm [01. 08. 2012]

6.3.2 DOPING JAKO HLAVNÍ NOSITEL PORUŠOVÁNÍ FAIR PLAY

Jedním z nejzávažnějších přestupků proti zásadám fair-play je bezesporu doping. Doping ve smyslu zlepšení sportovního výkonu se vyskytuje v lidských dějinách už od starověku. A prostupuje jimi dále, až do 21. století, kdy doping zaznamenává používání stále sofistikovanějších a obtížněji odhalitelných forem. Existuje několik přesných definicí dopingu. Obecně ale můžeme říci, že doping je zakázaný způsob, jak docílit lepších fyzických i psychických výsledků. Doping má vliv na sílu, rychlost, koordinaci, vytrvalost úlevu od fyzické i mentální bolesti a pomáhá navýšit sportovcům jejich výkonnost i ve velmi krátkém čase.

První doložený případ dopingu na novodobých olympijských hrách souvisí s již výše zmíněným olympijským maratonem na III. hrách v Saint Louis. Po diskvalifikaci Američana Freda Lorze, který většinu tratě překonal jízdou v autě, byl vítězem vyhlášen druhý Američan Thomas Hicks. Později ale i jeho vítězství bylo označeno za minimálně pochybné. „*Americký historik J. Kieran uvádí, že manažeři Lucas a McGrath dopovali Hickse v průběhu závodu alkoholem a strychninem, takže do cíle doběhl ve stavu jakého si oblouzení.*“⁶⁶ Postupně se začaly vyskytovat u sportovců další druhy užívání dopingu. Například cyklisté si plnili bidony⁶⁷ směsí kofeinu a alkoholu, či se u boxerů objevili první ukázky tzv. negativního dopingu – látky jsou podány soupeři bez jeho vědomí, aby způsobili naopak jeho fyzické oslabení. Na vzrůstající počet hříšníků samozřejmě museli reagovat členové olympijského hnutí. „*V roce 1928 Mezinárodní olympijský výbor na své zasedání v Amsterdamu sice doping zakázal, ale protože neexistovaly laboratorní podmínky pro jeho kontrolu, zákaz se zcela minul účinkem.*“⁶⁸ Sportovců, kteří se morálně vyrovnali s užíváním dopingu, tak tedy na olympijských hrách postupně spíše přibývalo. Naprostý sportovní šok například vyvolal úžasný vzestup japonského plavání na olympijských hrách v Los Angeles roku 1932, kde japonští sportovci „vylovili“ z bazénu pět zlatých, čtyři stříbrné a dvě bronzové medaile, a zastínili tak i domácí plavce. Jak se později ukázalo, úspěchy nebyly podloženy pouze novou svědomitou formou přípravy, ale i něčím daleko jiným. „*Po skončení her byly*

⁶⁶ Procházka, 1984, s. 54

⁶⁷ cyklistická lahev

⁶⁸ Hnízdil, 2000, s. 20

na jejich pokojích nalezeny ampulky, jejichž rozbor prokázal, že používali nitroglycerin společně s dalšími látkami.“⁶⁹ Další rozvoj dopingů umocnila navíc ještě 2. světová válka, kde vojáci používali v boji nové povzbuzující látky, které po válce začaly pronikat i do oblastí sportu. A začínající rivalita (studená válka) mezi mocnostmi západního a východního bloku nástup zakázaných látek jenom akcelerovala.

Až první smrt zapříčiněná dopingem na OH v Římě roku 1960, kdy 20letý dánský cyklista Knut Enemark Jensen po závodě podlehl směsi amfetaminu a kyseliny nikotinové, přiměla sportovní funkcionáře k tomu, aby se problematikou dopingů začali více zabývat. „V lednu roku 1963 podnikla první kroky v boji proti dopingů Rada Evropy ve Štrasburku, která na svém zasedání ustavila komisi expertů a učinila první pokus o definici dopingů...Tuto definici v rámci Pravidel o dopingů přijal v roce 1963 MOV a doplnil ji o seznam zakázaných látek...“⁷⁰ Sportovní federace z celého světa začaly postupně přijímat pravidla o dopingů i do svých národních stanov. I přes první praktické kontroly⁷¹ na přítomnost zakázaných látek, které proběhly na ZOH v Grenoblu roku 1968, se používání dopingů mezi sportovci dál rozšiřovalo a to znamenalo pro sport vážnou hrozbu. „Dá se říci, že organizovaný boj proti dopingů odstavovala až dopingová aféra amerického sprintera Bena Johnsona na XXIV. olympijských hrách v Soulu roku 1988.“⁷² Po tomto skandálu byly dopingové kontroly pro sportovce výrazně zpřísněny a byla přijata řada dokumentů a kodexů⁷³ v boji proti dopingů. V dnešní době se situace v oblasti dopingů postupně zlepšuje.

Doping rozhodně nemá ve sportu co dělat, protože jde proti základní myšlence sportu. Ta spočívá ve snaze posílit tělo i ducha, nikoliv oboje ničit. Myslím si, že doping ze sportu nikdy zcela nezmizí. Vždy se najdou sportovci, kteří budou chtít vyhrávat za každou cenu, a uchýlí se proto k nečestným prostředkům. Naším úkolem

⁶⁹ Hnízdil, 2000. s. 18

⁷⁰ Hnízdil, 2000, s. 21

⁷¹ technicky nedokonalé, pouze analýza moči – možnost zjistit přítomnost jen „povzbuzovatel“ (kofein, efedrin)

⁷² Kosík, 2010, s. 115

⁷³ Evropská antidopingová úmluva 1989, Antidopingový kodex olympijského hnutí 1999, Světový antidopingový kodex 2003

tak zůstane proti nim tvrdě bojovat, aby sportovní klání mohla probíhat čestně a v rovných podmínkách.

6.3.3 ZA PORUŠOVÁNÍ FAIR PLAY NEJSOU ZODPOVĚDNÍ POUZE SPORTOVCI

To, jestli se soutěží v duchu fair-play, neurčují pouze samotní sportovci, ale finální výsledek mohou silně ovlivnit také rozhodčí. Ti, jak už se v minulosti vícekrát ukázalo, například pod tlakem publika, protěžovali závodníky pořadající země či „pomáhali“ zástupcům své národnosti. Až na hrách 1972 v Mnichově poprvé rozhodčí přísahali při zahajovacím ceremoniálu na čestné řízení svých sportů. Skutečností však zůstává, že tento akt je jen spíše formální a prohřešky ze stran rozhodčích nemohou nikdy zcela vymizet. Ať už jde o pochybení nevědomé či úmyslné (morální), člověk vždy zůstane bytostí chybující.

V této kapitole bych rád představil některé příklady z minulosti, kdy rozhodčí jejich zaujatostí ovlivnili výsledky sportovních klání na olympijských hrách. A ukázat, jaký vliv může mít na utkání rozhodčí, když svoji moc zneužije. Zaměřím se především na československé sportovce.

První příklad se odehrál již na olympiádě, na kterých prvně startovali společně Češi a Slováci pod jednou vlajkou. V roce 1920 na hrách v Antverpách se českoslovenští fotbalisté utkali ve finále olympijského turnaje s domácí Belgií. Utkání ovlivnil silně anglický rozhodčí, který domácím uznal dva neregulární góly a ještě za běžný faul vyloučil našeho hráče. Českoslovenští fotbalisté pak na protest ve 40. minutě opustili trávník a zápas byl předčasně ukončen. K zvrácení výsledku nám už nepomohly ani oficiální stížnosti proti tendenčně vedenému zápasu. „*Protest vedení naší výpravy byl zamítnut, jen belgický ministerský předseda a ministerstvo zahraničních věcí se oficiálně omluvilo našemu zastupitelskému úřadu. Československé mužstvo bylo diskvalifikováno a tak přišlo o jistou stříbrnou medaili.*“⁷⁴ Na druhou stranu věci by se měli sportovci, i přes takto nepříznivé okolnosti, pokusit bojovat dál a unést podobnou situaci. Zvlášť když se jedná o olympijské hry, kde sportovci navíc reprezentují svou

⁷⁴ Procházka, 1984, s. 105

vlast. A hlavně proto, že už samotné odstoupení ze zápasu je jistým projevem nesportovního chování a neúcty k soupeři.

Smůlu na rozhodčí měli i českoslovenští boxeři na hrách IX. olympiády 1928 pořádané v holandském Amsterdamu. Po prvních projevech zaujatosti rozhodčích na našich reprezentantech zavládl v naší boxerské reprezentaci pesimismus a dokonce se objevily názory již dál nepokračovat v soutěžích. Ty však rázně zatrhl až předseda ČSOV dr. Guth – Jarkovský. A tak do turnaje nastoupil ještě náš třetí boxer Jan Heřmánek. Ten se svými úžasnými výkony probil překvapivě až do finále. Zde se však odehrála křivda ze všech nejvýraznější. *„Po posledním zaznění gongu nikdo v nadšeně aplaudujícím sále nepochyboval o Heřmánkově vítězství. A přece bodoví rozhodčí byli jiného názoru. Jejich rozhodnutí vyvolalo bouře protestů, které se dlouho nedařilo uklidnit...i všechen světový sportovní tisk se shodl na tom, že Čechoslováka Heřmánka rozhodčí připravili o zlatou medaili, která mu právem náležela.“*⁷⁵ I přes oficiální protesty naší výpravy se na verdiktu už nic nezměnilo. A tak i tento případ dokládá, jak lepší sportovní výkon může při vůli rozhodčích prohrát s výkonem slabším.

Nemohou zde být samozřejmě nezmíněny i olympijské hry pořádané roku 1936 v Berlíně, kde se nacistické rasové myšlenky promítly i do regulérnosti v hodnocení samotných soutěží. Tento postoj pocítili Čechoslováci především v gymnastických kláních, kde bodový systém hodnocení mohl být lehce zneužit. Rozhodčí byli zcela pod vlivem německých pořadatelů a Slovanům, podle nacistů „podřadné rase“, udělovali body s o mnoho menší ochotou než domácím sportovcům. Mnoho našich favoritů tak na vlastní kůži pocítilo nespravedlnost, která vyvrcholila, když naše gymnastické družstvo bylo „odsunuto“ až 4. místo. Avšak *„v jednom případě byli rozhodčí bezmocní. To když vyskočil na kruhy náš mistr světa na tomto nářadí z roku 1934 Alois Hudec. Už v povinných sestavách dostal nejvyšší známku 9,633, třebaže až po opravě. První známka byla totiž o více než o dvě desetiny bodu nižší a nespokojený Hudec požádal v duchu tehdejších pravidel o opravu, třebaže riskoval případný nezdar. Za volnou sestavu s řadou rozporů, z nichž nejdokonaleji předváděl rozpor střemhlav, dostal nejvyšší známku soutěže 9,8. Jeho výsledek ohodnocení 19,433 bodu nikdo*

⁷⁵ Procházka, 1984, s. 130

nepřekonal.“⁷⁶ Hudcův dokonalý výkon ukázal, že jsou případy, kdy i zaujatí rozhodčí nemají šanci spravedlivý výsledek zvrátit a dává nám dodnes inspiraci k boji proti této nespravedlnosti.

Domnívám se, že tyto tři příklady postačí k tomu, aby si každý uvědomil, jak velkou měrou mohou rozhodčí ovlivnit sportovní výsledek. Tento problém je palčivý především v bodově hodnocených sportech, kde se dá sportovní výkon jednoduše vědomě i nevědomě (subjektivní způsob hodnocení) znehodnotit. Proto je dodržování fair-play nezbytné vyžadovat nejen po samotných závodnících, ale i u sportovních rozhodčích, kteří by měli být, stejně jako ostatní sportovci, nositeli zásad čestného soutěžení.

6.3.4 OD AMATERISMU K PROFESIONALIZMU

S problematikou fair-play se v historii novodobých olympijských her často střetával i pojem sportovního amaterismu. Definiující pravidla amatéra pocházely z Anglie a v olympijském měřítku byla už dosti zastaralá a nejednoznačná. „*Aplikace pověstného amatérského pravidla vedla až k takovým zvláštnostem, že za amatéra byly považováni například učitelé tělesné výchovy, zaměstnanci fyzicky náročných profesí.*“⁷⁷ Rozlišování amatérů od profesionálů tak neslo značná úskalí a často na to doplácela nejen sportovní stránka, ale i samotná problematika ideje rovného soutěžení v hranicích fair-play. Známé jsou i příklady, kdy byl samotný pojem amatéra zneužit z důvodů např. rasové politiky. Indián Jim Thorpe, vyhrál na V. olympijských hrách ve Stockholmu atletický pětiboj i desetiboj s ohromnou bodovou převahou, a získal si tak nevídaný obdiv u celého publika. „*Obrovská popularita Jima Thorpa po celých Spojených státech po jeho návratu zřejmě nebyla žádoucí a tak byl nalezen usvědčující dokument, že Thorpe porušil amatérské předpisy. Thorpe nepopíral, že o prázdninách v letech za menší profesionální basebalový klub a že za to přijal několik desítek*

⁷⁶ Procházka, 1984, s. 153

⁷⁷ Dovalil a kol., 2004, s. 70

dolarů.⁷⁸ Tento příklad jen dokumentuje, jak kontrola pravidel amaterismu byla problematická a z dnešního pohledu celá koncepce amaterismu především nelogická. S mohutným nástupem sportu po druhé světové válce bylo už víceméně jasné, že z dlouhodobého pohledu je anglický koncept amatérského sportu neudržitelný. Sice ještě kolem roku 1970 museli sportovci podle olympijských pravidel provozovat sport pouze jako vedlejší činnost, ale pro většinu z nich už tehdy byl sport celodenní náplní. Tlaku veřejnosti, která chtěla na hrách vidět ty nejlepší sportovce, i samotných závodníků, že pro trénink potřebují materiální prostředky, nakonec výbor MOV musel zákonitě podlehnout. *V únoru 1986 pak exekutiva MOV doporučila, aby všichni nejlepší sportovci, včetně profesionálních, mohli na OH startovat...Návrh pak schválil nejvyšší orgán – 91. Zasedání MOV v říjnu 1986 – a jeho rozhodnutí legalizovalo přístup profesionálních sportovců.*⁷⁹ (viz. kapitola 5.4)

6.3.5 IDEA CHOVÁNÍ FAIR PLAY NENÍ MRTVA

Tato práce se především zaměřuje na kritické hodnocení původních olympijských ideálů a ukazuje jejich nejtěžších porušení – v tomto případě myšlenky fair-play. A právě proto je snad ještě o to důležitější vyzdvihovat příklady pravého fair-play chování. Kdy přátelství, výpomoc, úcta, mravnost, solidarita vyhrávají nad prostou touhou po vítězství. Tyto příklady nám jen dokládají, že Coubertinův mravní pedagogický koncept měl smysl. A je dobrá zpráva, že jednotlivé příklady fair-play chování jsou v poslední době vyzdvihovány a po celém světě vzniká řada fair-play klubů či asociací, které čestnému sportovnímu chování udělují ceny fair-play.

⁷⁸ Procházka, 1984, s. 76

⁷⁹ Dovalil a kol., 2004, s. 72

6.4 IDEA MÍRU A SBLIŽOVÁNÍ NÁRODŮ VRÁMCI OLYMPISMU

„Cílem olympismu je zapojit sport do služby harmonického rozvoje lidstva s cílem vytvořit mírovou společnost, která dbá o zachování lidské důstojnosti.“

(Olympijská charta 2003, Základní principy olympismu)

Pierre de Coubertin se snažil sblížit všechny národy a dovést je k přátelství, porozumění a míru prostřednictvím čestného sportovního klání, kultivace těla a ducha. Vyslovil tak něco, co bylo v devatenáctém století neznámé. Určitým uceleným pedagogickým systémem, jehož základem je skloubení tělesné kultury mládeže a posílení jejich volných a mravních vlastností, docílit sbratření lidí a národů. To mělo být ztvrzováno pravidelným pořádáním olympijských her v různých městech světa. Coubertin tím nevytyčil zcela nový ideál, ale cestu, jak tohoto cíle dosáhnout. *„Byl přesvědčen, že vznikne svět bez nerovnoprávností a bez válek.“*⁸⁰ Nicméně i přes toto svoje přesvědčení správně předpověděl, že samotný olympismus *...„lze využít jak k upevnění míru, tak i k přípravě na válku.“*⁸¹

Přestože mírová myšlenka byla pro Coubertina zásadní, právě tento jediný *„z odkazů helénské doby vzdoroval pokusům o přesazení do současnosti. Princip olympijského míru, ekecheiriá, byl ve starém Řecku až na drobné výjimky dodržovaný po staletí.“*⁸² (viz též kap. 5.2)

⁸⁰ Coubertin, 1931 in 1977, s. 5

⁸¹ Coubertin, 1931 in 1977, s. 19

⁸² Procházka, 1984, s. 86

6.4.1 OLYMPIÁDY, KTERÉ NEBYLY Z DŮVODU VÁLKY

Díky první a druhé světové válce v první polovině dvacátého století, poválečnému uspořádání Evropy a následné studené válce se na olympijský ideál míru opakovaně zapomínalo. Olympijské hry byly ve dvacátém století dokonce třikrát díky válce zrušeny.

1916 Berlín

Poprvé se tak stalo v roce 1916, kdy se neuskutečnily VI. olympijské hry naplánované do Berlína. Na obranu pořádání olympiády v Německu se v prvních měsících války, dokonce ještě i po okupaci Lucemburska a neutrální Belgie v srpnu 1914, překvapivě postavil sám Coubertin v obavě, že by celá olympijská myšlenka mohla zapadnout. (Procházka 1984)

Po první světové válce se také velkou otázkou pro MOV stalo rozhodování o tom, zda se mají příštích olympijských her účastnit sportovci z poražených států. Situace byla o to složitější, že za jejich dějiště byly vybrány pro rok 1920 Antverpy proto, že Belgie byla první světovou válkou nejhůře zdecimovaná a byla určitým symbolem veškerého válečného bezpráví. Nakonec belgičtí pořadatelé z olympijského výboru neobeslali sportovce z Německa, Rakouska, Maďarska, Bulharska a Turecka.

Slučovalo se to s myšlenkou Coubertina, tehdejšího předsedy MOV, aby každý národ a stát umožnil svým sportovcům účast na hrách? Tím, že se olympiáda a olympijské hnutí postupně vyvinulo v mimořádně vlivnou společenskou záležitost, nutně musí zasahovat do politiky. Nemůže být politicky neutrální. Navíc už samotná propagace míru a sblížení národů je politickou idejí. Proto je také na druhé straně olympijské hnutí politikou značně ovlivňováno. Např. na XVIII. zasedání MOV v Antverpách 1920 přijal Mezinárodní olympijský výbor žádost arménských emigrantů na účast na olympijských hrách. Sovětské Rusko, jehož součástí již tehdy byla Arménie, toto jednání MOV považoval za provokaci. Stejně tak se od počátku studené války

řešila otázka, zda se mohou sportovci, kteří byli v důsledku totalitních praktik ve Východní Evropě nuceni emigrovat, účastnit olympijských klání. Bylo vysloveno politování čelných představitelů MOV, že to není možné. (Ivanov 1987)

1940 Tokio nebo Helsinky?

V roce 1936 napsal Coubertin dr. Guthovi-Jarkovskému: „*Čekám mnoho od Tokia v roce 1940 a žádám Vás, aniž byste mně do toho zapojoval, pracujte v tomto směru, nutném pro olympijskou budoucnost.*“⁸³ Nekonalala se ale ani XII. olympiáda v Tokiu, ani XIII. olympiáda, která by se měla konat v roce 1944 v Londýně. Budoucnost čestného sportovního zápolení mladých lidí byla obětována válce. MOV k mírovému sbližování národů „přispěl“ tím, že ještě v červnu 1939, tedy po anšlusu Rakouska (březen 1938), Mnichovském diktátu a následném obsazení Sudet (září 1938) a po okupaci celého Československa (březen 1939) přičkl pořádání zimních olympijských her v roce 1940 Garmisch-Partenkirchenu. Ještě v září 1939, po okupaci Polska, MOV oficiálně tvrdil, že počítá s pořádáním letních her v Helsinkách, když se Tokio kandidatury (s ohledem na čínsko-japonskou válku 1937) vzdalo. (Procházka 1984)

S ohledem na to, co bude uvedeno v následující podkapitole, lze říci, že toto chování MOV na počátku druhé světové války bylo logickým vyústěním jeho postoje „bojovníka za mír prostřednictvím sportu“, který zaujímal již v první polovině třicátých let minulého století. Znamenalo to, že pověřil nacistické Německo uspořádáním letních olympijských her v Berlíně.

6.4.2 BERLÍN 1936 - IDEOU OLYMPISMU K IDEOLOGII VÁLKY

„*Od roku 1933 do roku 1938 Hitler vedl zahraniční a vojenskou politiku velmi energicky a – nebereme-li v úvahu naprosté popření práva a morálky – bez chyb.*“⁸⁴

⁸³ Coubertin, 1931 in 1977, s. 89

⁸⁴ Johnson, 1991, s. 344

Totéž můžeme říci i o Hitlerově plánu uspořádat v Berlíně olympiádu, která oslavila nacistickou ideologii a představila ji přístupným a lákavým způsobem celému světu.

Berlínská olympiáda je dnes právem vnímána jako první masivní zneužití moderních ideálů olympismu k propagandě válečné ideologie totalitního státu. Walters zdůrazňuje, „že není možné udržet sport mimo politiku, a to z toho jednoduchého důvodu, že existují ti, kdo budou vždy využívat sportovce jako své nevědomé nástroje. Ony dva týdny v Berlíně ukazují, jak snadno může být prostá hodnota olympijské myšlenky zkorumpována, aby vyhovovala ambicím odpudivých lidí.“⁸⁵

Ačkoli bylo Německu zakázáno z důvodů válečných zločinů zakázáno účastnit se olympiád v letech 1920 a 1924, již v roce 1931 MOV zvolil pro uspořádání XI. olympijských her pořadatelskou zemi Německo. Na počátku ovšem panovala neshoda, zda Německo o pořadatelství vůbec stojí. Nacisté nejprve olympijskou myšlenkou opovrhovali, Hitler dokonce prohlásil, že „olympiáda je vynálezem Židů a svobodných zednářů a nebylo by možné ji pořádat v říši ovládané nacionálními socialisty.“⁸⁶ Hitler ale spolu s Josefem Gobbelsem, ministrem lidové osvěty a propagandy, brzy správně vytušili, že olympijské hry povzbudí národní sebevědomí a uvědomění si domnělé německé jedinečnosti, stejně jako posílí obdiv k fyzické síle, tělesné zdatnosti a disciplíně obyvatel, tak důležitých pro vedení války. „Permanentní zobrazování nového člověka nebo nového typu jako atleta, automobilového závodníka nebo letce v populárních magazínech je možno vnímat jako prezentování nového válečníka civilnímu obyvatelstvu.“⁸⁷ Nacisté doufali, že uspořádání olympiády v Berlíně posílí zejména militarizaci mládeže.

Vliv XI. Berlínské olympiády na německou společnost byl značný, nacifikace olympijské myšlenky měla úspěch a velkou odezvu mezi obyvatelstvem, posloužila militarizaci celé země. Účinek olympiády v Berlíně na zbytek světa byl ještě umocněn dvoudílným dokumentárním filmem Olympia již v té době prominentní nacistické umělkyně režisérky Leni Riefenstahlové. Do té doby nevídanými filmovými záběry a triky s kamerou dokonale splnila ideové zadání – propagovat myšlenku propojení Třetí

⁸⁵ Walters, 2007, s. 13-14

⁸⁶ Walters, 2007, s. 31

⁸⁷ Geyer, Fitzpatricková, 2012, s. 416

říše se starověkým Řeckem. Oficiální ocenění za fascinující ztvárnění tohoto nacistického mýtu dostala od samotného Mezinárodního olympijského výboru.

Obdiv získaly také nacisty realizované novinky v organizaci her, např. vystavěli olympijskou vesnici v moderní podobě, která se stala místem setkávání všech závodníků, nebo zavedli štafetu pochodně olympijského ohně nesenou z Olympie (též přes území Československa) na berlínský stadion. Tyto se setkaly s takovým úspěchem, že je i po válce převzali pořadatelé všech dalších olympiád.

Nacisté využili olympijské ideje pro svůj prospěch lépe než kdo jiný před nimi i po nich. Válka ale přinesla smrt i těm, pro které Cubertinovo heslo „Není důležité vyhrát, ale zúčastnit se“ možná platilo v roce 1936. Nakonec se pro ně ale stalo nejdůležitější, že se takové války museli zúčastnit.

.....,Pětadvacet německých medailistů padlo nebo zůstalo nezvěstných v boji. Silvano Abba, držitel bronzové medaile z moderního pětiboje, byl v srpnu 1942 zabit v čele své eskadrony při ofenzivě ke Stalingradu. “⁸⁸

Ostatně principy olympismu byly zneužívány ve válce až do jejího úplného konce.,v březnu 1945 bylo sepětí mezi nacismem, olympijskou myšlenkou a válkou oslavováno na samotném Olympijském stadionu. Shromáždily se tam tisíce členů Hitlerjugend, kteří se měli v boji postavit Rusům při jejich útoku na Berlín. Nepromluvil k nim nikdo jiný než Diem⁸⁹, který je vyzval, aby projeví „olympijský duch“ tím, že se odmítnou vzdát. Pokud by to k posílení páteře chlapců nestačilo, všude kolem stadionu byly vztyčeny popravčí kůly, připravené k použití, kdyby došlo k nějakým projevům zbabělosti. Dva tisíce dětí, ke kterým Diem toho dne mluvil, bylo zabito. “⁹⁰

V druhé světové válce padlo přibližně 60 milionů lidí. Nevíme, kolik z nich ani nevědělo, že se v roce 1936 v Berlíně nějaká olympiáda konala.

⁸⁸ Walters, 2007, s. 356

⁸⁹ Diem Carl, jeden z hlavních organizátorů Berlínské olympiády, byl po válce zcela rehabilitován

⁹⁰ Walters, 2007, s. 354

6.4.3 OLYMPISMUS NA POZADÍ STUDENÉ VÁLKY

XXII. Olympijské hry v Moskvě

V období mezi dvěma světovými válkami nebyl Sovětský svaz členem MOV. V roce 1946 předseda MOV J. V. Edsröm začal vyjednávat se sportovními představiteli SSSR o jeho přijetí do této vrcholné organizace a v roce 1951 byl na základě tohoto impulzu vytvořen Národní olympijský výbor Sovětského svazu.

SSSR pochopil, že ideály olympijského hnutí může trvale využívat s velkým ohlasem u levicových západních intelektuálů k propagandě své oficiální „mírové politiky“. Tento aspekt výrazně zesílil v období americko-vietnamského konfliktu v šedesátých a na počátku sedmdesátých let. U představitelů MOV tento důraz na mírovou orientaci pochopitelně nacházel příznivý ohlas. I když někteří si uchovali vědomí o skutečném charakteru komunistického režimu. A. Brundage⁹¹ ve svých pamětech v této souvislosti správně konstatuje: „*Finsko je jediná země ve východní Evropě, která si dokázala zachovat svou samostatnost, přestože kdysi patřila k Rusku.*“⁹² Přesto se SSSR v roce 1973 podařilo, aby X. olympijský kongres v Bulharské lidové republice probíhal silně v režii Moskvy.

Sovětský svaz začal usilovat o konání olympijských her v Moskvě již v roce 1962. Svou první oficiální žádost však přednesl až v roce 1970 na zasedání MOV v Amsterdamu. Tehdy ale ještě zvítězil Mnichov. Na zasedání MOV ve Vídni v roce 1974 pak bylo jediným soupeřem Moskvy Los Angeles. Moskva tehdy získala podporu i mezi mnohými západními státy, při volbě na USA možná dopadl stín jejich války ve Vietnamu.

V roce 1979 však začala nová horká válka, a to formou „bratrské pomoci“ Sovětského svazu afgánskému lidu. Po období uvolňování mezinárodních vztahů se silně ochladilo. Bílý dům začal postupně připravovat veřejné mínění na situaci, kdy by se mělo Rusům dát jasně vědět, že tento krok nezůstane bez odplaty. MOV byly

⁹¹ americký atlet, v letech 1952-1972 předseda MOV

⁹² Ivanov, 1987, s. 31

tlumočeny první signály, že za této situace prezident J. Carter nevidí jako vhodné, aby se olympiáda v Moskvě konala, jako kdyby afgánská krize neexistovala. V zahajovací řeči zimních olympijských her v Lake Placid (1980) státní tajemník Cyrus Vance připomněl, že ve starověku olympijské hry symbolizovaly nejušlechtlejší principy lidstva, a to v první řadě mír! Vance řekl: „*Nejlepší by bylo přesunout hry z Moskvy do jiného města nebo několika měst. Byly by s tím spojeny praktické potíže, ale ty lze překlenout. Existuje i možnost anulovat hry nebo prostřednictvím změny pravidel odložit termín her o několik let*“ A pokračoval: „*Dovolte mi, abych vysvětlil pozici své vlády – jsme proti účasti americké delegace na olympijských hrách v hlavním městě agresivní země*“.⁹³ Vance ve své řeči ještě zdůraznil, že odpovědnost za toto rozhodnutí nelze „hodit“ na sportovce. To by je přinutilo nést břemeno, které náleží vedoucím pracovníkům olympijského hnutí.

MOV však nemínil měnit ani místo konání her, ani neuvažoval o změně cyklu olympiád. Ačkoli většina zemí (vyjma sovětského bloku) nesouhlasila se sovětskou invazí v Afganistánu, MOV nakonec olympiádu v Moskvě podpořil. Ukázal, že podle něj ani nespravedlivá válka nesmí zvítězit nad mírovým posláním her. Je samozřejmostí, že další olympijské principy – především princip všeobecné účasti bez jakékoliv diskriminace, možnost soutěžit v duchu fair play o titul nejlepšího olympijského sportovce v dané sportovní disciplíně – musely být upozaděny.

Poškozeni byli především sportovci. Ať ti, kteří se nemohli po své dlouhé a náročné přípravě tohoto olympijského svátku sportovců zúčastnit, tak i ti, kteří sice úspěšně a čestně vybojovali olympijské medaile, ale vždy mohli čelit jistým poznámkám, že při účasti všech sportovců tomu tak být zdaleka nemuselo.

XXIII. Olympijské hry v Los Angeles

Po bojkotu olympijských her v Moskvě SSSR spustil prostřednictvím bulharského NOV následnou organizaci bojkotu Los Angeleských olympijských her jako odvetu za americkou iniciativu v případě her moskevských. Oficiální zdůvodnění

⁹³ Ivanov, 1987, s. 37-38

muselo pochopitelně znít jinak. Bylo to o to těžší, že v případě propagandistického střetnutí o moskevskou olympiádu se Sovětský svaz plně postavil na pozici nezatahování špinavých politicko-propagandistických cílů do čistých myšlenek olympismu.

Odveta však byla nutná. Bojkot „jejich“ her, který Sovětskému svazu sebral absolutní propagandistický triumf komunistických úspěchů, Moskvu neodpustitelně rozhněval.

Bylo potřeba najít důvody k bojkotu, a to s přihlédnutím ke změně svého kurzu v přístupu k olympijským hrám o 180 stupňů. Každá záminka proto přišla velice vhod. I když se federální vláda Spojených států amerických od iniciativy zákonodárského shromáždění Kalifornie, požadujícího nepustit sportovce Sovětského svazu na olympijské hry do USA z důvodu sestřelení jihokorejského Boeingu sovětskou stíhačkou, zcela distancovala, SSSR se chopil příležitosti. Naprosté většině sportovců z východního bloku jejich národní olympijské výbory zakázaly účast na olympijských hrách v Los Angeles. Oficiálním důvodem neúčasti sportovců ze Sovětského svazu i většiny ostatních socialistických států byla obava o bezpečnost jejich sportovců.

V roce 1980 a 1984 principy spolupráce a porozumění selhaly, Coubertinův ideál míru a sblížení národů nikdo nedokázal ochránit.

7 VYUŽITÍ TÉMATU VE VÝUCE

Výraznější zařazení historie olympismu do kurikula jednotlivých předmětů výuky, které by představilo historii olympijských her a hlavní ideje olympijského hnutí, může přinést podle mého přesvědčení řadu pozitivních aspektů. Za prvé by se studenti nenásilnou formou dozvíдали na pozadí sportovních dějin i řadu informací ze světové i české historie a politiky. Jak v této práci už bylo několikrát řečeno, olympijské hry jsou soupeřením jednotlivých národů, a tak nejdou od politiky zcela izolovat. Za druhé správné vysvětlení olympijských myšlenek a diskuze o jednotlivých způsobech jejich porušování či naplňování (doping, porušování pravidel i dodržování zásad fair-play), může mít kladný odraz na etické a charakterové vlastnosti jednotlivých studentů. A za třetí představování jednotlivých heroických sportovních výkonů může přivést řadu nových žáků ke sportování, protože ve svém nitru budou toužit po jejich napodobení. A jak je známo, přivést větší množství dětí ke sportu je v poslední době jeden z primárních cílů ČOV. Sport totiž nejen kultivuje lidský charakter a zlepšuje fyzickou zdatnost, ale zároveň funguje preventivně proti nevhodnému trávení volného času.

Motivování žáků olympijskými ideály v hodinách TV může velmi výrazně přispět k lepšímu vzájemnému porozumění a spolupráci ve třídě. Spolu s motorickými dovednostmi by se tak mohly rozvíjet i sociální dovednosti žáků. Podle Hákové, Strnadové (2010) „*Výcvik sociálních dovedností se opírá o komunikaci, jejíž součástí jsou: potřeba ztotožnit se s druhými a být zahrnut do sociální skupiny, potřeba být akceptován a spřátelit se, potřeba kontroly nad vlastní sociální interakcí (kontrola vlastních reakcí na druhé, vlivu na sociální okolí.*“⁹⁴

Jsem přesvědčen, že větší obeznámení žáku s myšlenkami olympismu, s coubertinovskými ideály touhy po přátelství a spolupráci může být velmi vhodnou výukovou strategií, kterou lze výrazně přispět k omezení šikany, nepřijetí nebo vylučování motoricky méně zdatných žáků kolektivem třídy. Děti by se např. mohly mezi sebou lépe domlouvat na tom, jak v duchu spolupráce vystavět soutěžní týmy tak, aby výhra neznamenal nejvyšší hodnotu, ale svoji cenu by měla i podpora těch slabších. Učitel by mohl také např. ukazovat dětem, že nejen vyhrávat, ale i soutěžit fair

⁹⁴ Hájková, Strnadová, 2010, s. 26

play a vzájemně se k sobě chovat přátelsky jim může přinést radost, pozornost a uznání od spolužáků. Současně by ale měl vyučující také poukazovat na to, že porušení pravidel fair play neznamena např. jenom přímo podvádění při jednotlivých sportovních soutěžích, ale že je to i výsměch nebo šikana méně tělesně zdatných spolužáků nebo žáků jiné rasy či náboženství.

Ve třídě se také potkávají děti, jejich rodiče nemají dost finančních prostředků na to, aby jejich potomci navštěvovali sportovní kroužky nebo závodní oddíly a kupovali jim drahé sportovní pomůcky (nebo rodiče, kteří se o svoje děti téměř vůbec nezajímají a nevedou je ani minimálně k jakékoli sportovní aktivitě), s dětmi motivovaných a movitých rodičů. Promyšleně zlepšit situaci svých žáků, kteří pocházejí ze sociálně velmi slabých rodin nebo rodin výchovně nepodnětných, by mohl učitel v rámci hodin TV také tím, že by připomínal původní Cubertinovu podmínku přísného amaterismu olympijských her. Ukázat příklady sportovců, kteří v počátcích novodobých olympiád někdy pocházeli i z velmi skromných poměrů, živil se svým civilním zaměstnáním a neměli za sebou podporu sponzorů ani bohatých klubů (například Bedřich Šupčík, držitel první zlaté československé olympijské medaile z roku 1924 v Paříži, byl zaměstnán v Brně jako domovník a ve volném čase chodil trénovat do místního Sokola). Učitel by se tak mohl pokusit nenásilně zvyšovat sebevědomí takto znevýhodněných dětí ztotožněním se s tímto vzorem a směřovat tak k určitému vyrovnávání napětí z velmi nestejných sociálních pozic, ve kterých se jeho žáci ve třídě většinou nacházejí.

Jednou z praktických forem prezentování olympijských myšlenek mimo hodiny TV může být uspořádání jednodenních „školních olympijských her“, u kterých nesmějí chybět symboly her jako zahajovací ceremoniál s představením jednotlivých tříd (pod jejich vlastní vlajkou), olympijská štafeta a závěrečný ceremoniál s vyhodnocením. Právě tyto formální aspekty her pomohou pomoci k představení olympijských idejí přirozenou formou a zároveň si všichni žáci zažijí pocit, být aspoň jeden den „olympionikem“.

Hodiny TV a takové školní olympijské hry jsou v tomto směru ideální k tomu, aby prostřednictvím olympijských myšlenek o rovnosti všech lidí podpořily posílení demokratického ducha ve třídě i v celém současném vzdělávacím systému.

8 DISKUZE

Myslím si, že rozsah této práce neumožňuje představit všechna porušení olympijských myšlenek, ke kterým v době novodobých her došlo, protože snad v historii každé olympiády byla nějaká myšlenka aspoň částečně porušena. Proto jsem se snažil pouze na příkladu těch nejzávažnějších porušení ukázat, kdy původní Coubertinovy olympijské ideály byly jednoznačně zneužity.

Dále mi práce ale ukázala, že když byl v historii porušen jeden konkrétní ideál olympismu, byla tím povětšinou otřesena celá myšlenka olympismu. Není možné myslet si, že když člověk pragmaticky poruší jednu Coubertinovu myšlenku – např. náboženská nediskriminace, zároveň neporušuje další ideály olympismu např. sbližování národů nebo přátelství mezi lidmi. Proto si myslím, že celý olympismus se proto musí bránit jako celek. Díky tomu pro mě bylo obtížné vytvořit jednoznačnou strukturu kapitol, zabývajících se samotným porušováním olympijských ideálů. Definovat si je do konkrétních oblastí. Nakonec jsem zvolil tři základní: porušování rasové rovnosti (zvláštní kapitolu jsem dal porušování rasové rovnosti v její nejhorší podobě ve 20. stol. - u Židovského národa), porušování fair play a porušování mírového soužití mezi národy. Ale je jasné, že i tyto tři kapitoly se do jisté míry prolínají.

Na základě prostudované literatury k tématu olympismu považuji také za podobně velmi složitý problém osobní angažovanost jednotlivých sportovců při dodržování olympijských ideálů. Např. měli nebo neměli se sportovci zúčastňovat olympiády v Berlíně, když mnozí z nich prokazatelně věděli o diskriminaci svých kolegů? Zabývat se osobními pohnutkami jednotlivých konkrétních sportovců by tak mohl být námět na další výzkum.

9 ZÁVĚRY

Cíl práce byl naplněn tím, že tato bakalářská práce přinesla důkazy a zamyšlení nad tím, co bylo hlavními příčinami obecně známých skutečností, které někdy obrátily prvotní olympijské ideály ve svůj opak.

Olympismus je bezesporu jedním z nejvýraznějších fenoménů moderní společnosti a i přes svoji trnitou cestu historií stále dokazuje svoji sílu v celospolečenském měřítku.

Jak jsem zmínil již v předešlých kapitolách, inspiraci pro současné olympijské hry přinesly hry starověké - všeřecké, které se své největší slávě staly opravdu prvními sportovními soutěžemi s nadnárodním přesahem. A i když mezi nimi a jejich současným pokračováním leží časová propast takřka patnácti století, ukazuje se, jak se většina základních ideálů v lidské společnosti nemění.

Tato práce jen dokládá, že se novodobé hry v historii musely vyrovnat s řadou obtíží. Po nelehkých začátcích na přelomu 19. a 20. století, kdy doslova bojovaly o přežití své krátké novodobé tradice, se následně staly častým předmětem zneužití pro různé náboženské, rasové i politické účely. V současnosti se zase musí stále více potýkat i s výrazným tlakem z komerční sféry. Často právě tyto obtíže přímo souvisí s vlastním úspěchem celého olympijského hnutí. S rostoucím úspěchem rostla i jejich sláva, a tak i společenský vliv, který se poté mnozí snažili pochopitelně využít ve svůj prospěch. To vše pouze dokazuje, že olympiády jako jednoznačně společenský jev nejdou od politických vlivů izolovat. A proto je potřebné, aby současní politici představitelé i vlivní intelektuálové spolupracovali s olympijským hnutím v prosazování prvotních coubertinových cílů - a to především v myšlenkách celosvětového míru a propagování lidské rovnosti.

Historie ukazuje, že olympijské ideály byly často porušeny, ale i přes ně se olympijské hnutí přeneslo a naštěstí se ukazuje, že jsou tyto myšlenky stále živé a mají i po tolika letech světu co říci. Jak i z nelehké historie novodobých olympijských her vyplývá, důležité je si stále znovu a znovu uvědomovat, že olympijské ideály nefungují automaticky a musí se za jejich prosazování vytrvale bojovat.

I když mnoho lidí považuje Coubertina částečně za idealistu a snílka, domnívám se, že představení a aplikace jeho hlavních myšlenek má viditelný přínos pro celistvou výchovu moderního člověka a může být velice úspěšně využita přímo při pedagogické výuce, která je bezesporu už ze své podstaty také do jisté míry idealistická.

Doufám, že tato práce poslouží i lidem, kteří se zabývají problematikou vlastního olympismu v širším kontextu a představí jim, jak se olympijské hnutí měnilo v každodenním kontaktu s kulturními i politickými změnami ve světě. V dějinách olympismu se totiž odrážejí dějiny celého 20. století i jeho politický vývoj.

Závěrem bych rád dodal, že mě tato práce jen utvrdila v tom, že samotná snaha integrovat svět myšlenkami míru, přátelství a spolupráce mezi národy a lidmi skrze sport je silná. Vždyť obstála ve všech zkouškách času, a proto olympijské hnutí má předpoklady v moderní lidské společnosti přetrvat.

10 POUŽITÉ ZDROJE

Primární zdroje

1. COUBERTIN, P.: *Olympijské paměti*, přeložil J. Kroutil. Praha. Olympia 1977.
2. Olympijská charta [online]. ©2003 dostupné z:
<http://www.olympic.cz/text/26--olympijska-charta> [23. 6. 2012]

Literatura

1. DOVALIL a kol.: *Olympismus*. Praha. Olympia 2004.
ISBN 80-7033-871-7
2. GEYER, M., FITZPATRICKOVÁ, S.: *Za obraz totalitarismu*. Praha, Academia 2012. ISBN 978-80-200-2035-2
3. HÁJKOVÁ, V., STRNADOVÁ, I.: *Inkluzivní vzdělávání*. Praha, Grada 2010.
ISBN 978-80-247-3070-7
4. HAVRÁNEK, J., MYŠKA, M., PACLÍK, J.: *Úvod do studia dějepisu*. Praha 1967.
5. HENDL, J.: *Kvalitativní výzkum*. Praha, Portál, 2012.
ISBN 978-80-7367-485-4
6. HNÍZDIL, J.: *Doping aneb zákulisí vrcholové sportu*. Praha, Grada 2000.
ISBN 80-7169-776-1
7. IVANOV, A.: *Antikomunismus a olympijské hnutí*. Praha, Olympia 1987.
8. JOHNSON, P.: *Dějiny 20. Století*. Praha, Imprima 1991.
ISBN 80-85339-07-3
9. JOHNSON, P.: *Zrození moderní doby*. Praha, Academia 1998.
ISBN 80-200-0694-X
10. KOSÍK, M.: *Olympismus*. Brno, Tribun EU 2010. ISBN 978-80-7399-975-9
11. KÖSSL, J.: *Dějiny československého olympijského hnutí*. Praha, Olympia 1977.
12. MALÁ ČESKOSLOVENSKÁ ENCYKLOPEDIIE: *kol. autorů*. Praha, Academia 1984.
13. PROCHÁZKA, K.: *Olympijské hry – od Athén 1894 po Moskvu 1890*. Praha Olympia 1984.
14. REEVE, S.: *Jeden den v září*. Praha Argo 2006. ISBN 80-7203-753-6

15. SLOVNÍK ANTICKÉ KULTURY: kol. autorů. Praha, Svoboda 1974.
16. ŠUSTA, J.: *Dějiny lidstva*. Praha. Melantrich 1940, díl I.
17. WALTERS, G.: *Berlínské hry*. Praha. BB/art s.r.o. 2007. ISBN 978-80-7381-207-2
18. ZAMAROVSKÝ, V.: *Řecký zázrak*. Praha, Mladá fronta 1972.

Internetové zdroje

citované články

1. http://www.badmintonweb.cz/olympijske_hry_ostudne_taktizovani_v_deblu.htm
[01. 08. 2012] Autor: Tomáš Krajča
2. http://xman.idnes.cz/olympijske-trapasy-04m-xman-styl.aspx?c=A120803_120524_xman-styl_fro
[04. 08. 2012] Autor: Max Brett
3. Zásady pravidel fair-play: dostupné z:
<http://www.olympic.cz/text/22--cesky-klub-fair-play> [15. 6. 2012]

11 PŘÍLOHY

Tabulka olympijských her

ROK	POŘADÍ	MÍSTO KONÁNÍ
1896	I.	Athény, Řecko
1900	II.	Paříž, Francie
1904	III.	St. Louis, USA
1908	IV.	Londýn, Spojené království
1912	V.	Stockholm, Švédsko
1916	VI.	Berlín, Německo (nekonaly se)
1920	VII.	Antverpy, Belgie
1924	VIII.	Paříž, Francie
1928	IX.	Amsterdam, Nizozemsko
1932	X.	Los Angeles, USA
1936	XI.	Berlín, Německo
1940	XII.	Tokio, Japonsko -Helsinky, Finsko (nekonaly se)
1944	XIII.	Londýn, Spojené království (nekonaly se)
1948	XIV.	Londýn, Spojené království
1952	XV.	Helsinky, Finsko
1956	XVI.	Melbourne, Austrálie
1960	XVII.	Řím, Itálie
1964	XVIII.	Tokio, Japonsko
1968	XIX.	Mexiko City, Mexiko
1972	XX.	Mnichov, Západní Německo
1976	XXI.	Montreal, Kanada
1980	XXII.	Moskva, Sovětský svaz
1984	XXIII.	Los Angeles, USA
1988	XXIV.	Soul, Jižní Korea
1992	XXV.	Barcelona, Španělsko
1996	XXVI.	Atlanta, USA
2000	XXVII.	Sydney, Austrálie
2004	XXVIII.	Athény, Řecko
2008	XXIX.	Peking, Čína
2012	XXX.	Londýn, Spojené království

Tabulka zimních olympijských her

ROK	POŘADÍ	MÍSTO KONÁNÍ
1924	I.	Chamonix, Francie
1928	II.	Svatý Mořic, Švýcarsko
1932	III.	Lake Placid, USA
1936	IV.	Garmisch-Partenkirchen, Německo
1948	V.	Svatý Mořic, Švýcarsko
1952	VI.	Oslo, Norsko
1956	VII.	Cortina d Ampezzo, Itálie
1960	VIII.	Squaw Valley, USA
1964	IX.	Innsbruck, Rakousko
1968	X.	Grenoble, Francie
1972	XI.	Sapporo, Japonsko
1976	XII.	Innsbruck, Rakousko
1980	XIII.	Lake Placid, USA
1984	XIV.	Sarajevo, Bosna a Hercegovina
1988	XV.	Calgary, Kanada
1992	XVI.	Albertville, Francie
1994	XVII.	Lillehammer, Norsko
1998	XVIII.	Nagano, Japonsko
2002	XIX.	Salt Lake City, USA
2006	XX.	Turín, Itálie
2010	XXI.	Vancouver, Kanada
2014	XXII.	Soči, Rusko

Používané zkratky

MOV – Mezinárodní olympijský výbor

NOV – Národní olympijský výbor

OH – olympijské hry

ZOH- zimní olympijské hry

Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická
fakulta M.D. Rettigové 4, 116 39 Praha 1

Prohlášení žadatele o nahlédnutí do listinné podoby závěrečné práce
Evidenční list

Jsem si vědom/a, že závěrečná práce je autorským dílem a že informace získané nahlédnutím do zveřejněné závěrečné práce nemohou být použity k výdělečným účelům, ani nemohou být vydávány za studijní, vědeckou nebo jinou tvůrčí činnost jiné osoby než autora.

Byl/a jsem seznámen/a se skutečností, že si mohu pořizovat výpisy, opisy nebo rozmnoženiny závěrečné práce, jsem však povinen/povinna s nimi nakládat jako s autorským dílem a zachovávat pravidla uvedená v předchozím odstavci tohoto prohlášení.

Poř. č.	Datum	Jméno a příjmení	Adresa trvalého bydliště	Podpis
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				
10.				